



TITUS
POPOVICI

Moștenirea

cronică dramatică
în trei părți

PERSONAJELE

MIRCEA CEL BĂTRÎN, Domnul Țării Românești
BAYEZID YILDIRIM, Sultanul otomanilor
SIGISMUND DE LUXEMBURG, Regele Ungariei, Împăratul Germaniei
THEOPHRASTOS KONDILAS, sevastocrat bizantin
IZZEDIN DJANDJAROGLU, pașă de Alașchir
IOACHIM CIUNGUL, bătrîn oștean
CIOBANUL BĂTRÎN CA VREMEA...
MARA DE CILLI ȘI TOLMAY, soția lui Mircea
ROXANA, mai tirziu **MAICA AGAFIA**
MIHAIL, fiul lui Mircea și al Marei
VLAD „DRACUL“, fiul lui Mircea și al Roxanei
TEODORA, fiica lui Mircea și a Marei
MUSA CELEBI, fiul lui Bayezid
MEHMED CELEBI, fiul lui Bayezid
NICODIM, păstor, apoi ieromonah, om de taină al lui Mircea
NEAGOTA, văr primar al lui Mircea
BALDOVIN, mare logofăt, tatăl Roxanei
ALIMAN, logofăt
MERDEA, țigan-rob, apoi paharnic
ȘIȘMAN, Tarul de la Tirnovo
ȘTEFAN LAZAREVICI, Cneazul sîrbilor
TIMUR LENK, Hanul tătarilor
DOM GEROLAMO, călugăr dominican, inchizitor
MUEZINUL
ALEXANDRU CEL BUN, Domnul Moldovei
ILINA, nevasta Ciungului
Cavaleri apuseni, boieri, oșteni, copii de curte etc.

Acțiunea se desfășoară între anii 1386 și 1418.

DECORUL : Voindu-se o „cronică dramatică“, această lucrare nu-și propune să respecte regula celor trei unități clasice : ea se desfășoară în timp și spațiu. Autorul crede că „decorul“ trebuie să sugereze doar prin cite un detaliu șocant-expresiv locul acțiunii. În schimb, costumele, stilizate desigur, ar fi bine să păstreze o cât mai mare autenticitate, varietatea lor urmînd să dea culoare istorică scenei.

PARTEA I

La ridicarea cortinei, o clipă întuneric, apoi — sus de tot — se ivește luna. O lună stranie, în munții și văile căreia se deslușește, ca o mască ștearsă de argint, fața unui bărbat încoronat. O rază ca lama unei săbii uriașe mătură scena, se oprește peste genuni. În această lumină, ce se prelungeste în sală, tremură — vag — umbra unor turnuri, apoi se ivește un bărbat cu părul și barba ca zăpada. E încă viguros ; poartă straie simple, țărânești, argeșene — alb și negru. Spadă lungă, dreaptă, care pare a-i sluji și de toiag.

Se aude doar șușuitul unei ape și foșnetul unor codri bănuți, care se imbină într-o șoaptă prelungă — e aievea sau o părere? : „Mircea... Mircea... Mircea...“

BĂTRINUL (*publicului, cu tonul siresc al unui contemporan*) : Nu vă speriați, nu sînt strigoi. (*Ride, vag ironic.*) De altfel, voi, cei de azi, nu mai credeți în strigoi, nu-i așa? Eu, cînd eram mărunțel, credeam... Lungile nopți de iarnă la curtea bunicii... Pe urmă n-am mai avut timp pentru plămuiuri. Mi-au ieșit în cale făpturi mai cumplite decît strigoi. Pentru că erau ființe în carne și oase. Ca mine, ca voi... (*Pauză.*) Nu sînt nici umbră. Chiar dacă aș fi, nimic rău în asta. Noi, românii, iubim umbra, nu ne temem de ea. Umbrele noastre nu nasc spaime, ori monștri. Umbra codrului, umbra clăii de fin pe arșiță, umbra iertătoare a nopții... Atunci? (*Pauză.*) Să zicem că sînt conștiința voastră. Unil o numesc destin, alții istorie. Oricum, nimeni nu poate scăpa de judecata ei. În vremuri de liniște, ori de huzur, oamenii o mai uită... La ceasuri de cumpănă însă, ea, conștiința asta binecuvîntată, ori temută de unii, se ivește. Ca un stîlp de foc. Ca un sunet ascuțit de trîmbiță. Ca o mină fierbinte și aspră de prieten. Uneori vă e foarte greu și vouă. Cunosc. Nouă, celor de pe acest pămînt al nostru, ne-a fost dată — de la începuturi — tihna apelor învolburate și a vîntului dezlîntuit. Călugării din vremea mea ziceau că din pricina nu știu cărui păcat. Adică tot a unui fel de strigol... Nu, nu. Vorbe. Poverile și jertfele sînt ale omului din clipa cînd a vrut să fie om. Să gîndească, să caute, să vrea. Să nu rabde. Altfel rămînea vită. Sau rob, cea ce-i mai rău... Știu că pentru voi Mircea-Voievod e istorie. Pentru mine (*pauză*), istoria ați fost voi!

○ **VOCE** (*de om foarte bătrîn, din întunericul înconjurător*) : Cu cine vorbești,

Măria-Ta? (*Dus de mînd de o călugăriță cu fața acoperită, se ivește un bătrîn prelat orb.*)

MIRCEA : Nicodim ! Prietenul meu Nicodim. (*Zimbeste.*) Sfîntul Nicodim.

NICODIM : Sluga ta, Doamne. Mi-ai poruncit să fiu sfînt, mi-am dat silința.

MIRCEA (*rizind stîns, bătrînește*) : Se zice că ai făcut minuni.

NICODIM : Măria-Ta a făcut. În Dobrogea, la Rovine în cîmpii...

MIRCEA : Se zice că atunci cînd „prietenul“ nostru Sigismund de Luxemburg, Regele Ungariei și Împăratul Germaniei, a venit ca oaspete la Tismana, a adus cu el o soră a lui, fecioară, bîntuită de duh necurat, și ai tîmăduit-o.

NICODIM (*încet, parcă rușinat*) : Nu eu, ci șase arcași ai Măriei-Tale (*Rid amîndoi, mal mult în sine.*)

MIRCEA : Se zice că vrînd să te încerce în zi de post, Sigismund a poruncit bucătarului său să aducă la masă porcei fripti, acoperind blidele, și ți-a zis : „Blagoslovește, părinte, acest peste păstrăv“, și cînd a ridicat pînza de în, porceii se prefăcuseră în păstrăvi.

NICODIM : Bucătarul lui a gătit bucatele ; un diacon al meu le-a adus la masă.

MIRCEA : Se zice că văzînd aceste minuni, însuși Împăratul a trecut la legea noastră.

NICODIM : N-avea nici o lege în afară de pofta de mărire.

MIRCEA : Nu e singurul... Ne-am înțeles bine noi doi, Nicodime...

NICODIM : Măria-Ta... (*Vrea să-i sărute mîna, bijhtie.*)

CĂLUGĂRIȚA : Aici... Vino aici, Preasfînte. E o buturugă. (*Nicodim se așază undeva în umbră.*)

MIRCEA (*tresare*) : Roxană !

CĂLUGĂRIȚA (*își ridică vîlul negru*) : e

frumoasă, are părul alb ca zăpada. Cu o mișcare mîndră a capului, îl lasă să-i curgă pe umeri): Mă cheamă Agafia, Măria-Ta. Nimeni nu mai știe nici de Roxana, nici de Maica Agafia. (Rizînd.) Așa mi-a fost soarta.

MIRCEA (încet): Așa ne-a fost soarta, Roxană.

(Călugărița se înclină foarte adînc în fața lui Mircea, își acoperă capul cu camilafca și se retrage. Apare un bătrîn înalt, slab, cu o barbă albă tăiată ciudat. Poartă un strălucitor și cam tineresc costum bizantin. Face o complicată plecăciune.)

MIRCEA (ridicînd brațele, cu voioasă uimire): Kondilas! Sevastocratul Theophrastos Kondilas! De tine n-am scăpat niciodată... Mereu erai în fața mea... sau în spate...

KONDILAS: O! Preaînalte, prealuminate Principe, sabie nebiruită, speranța și scutul creștinătății...

MIRCEA: Ajunge. Ce urmărești?

KONDILAS (care trece cu o iuțeață nemăipomenită de la o stare la alta): Acum, nimic. Inșuți ai spus că ți-am stat neconținut în preajmă. Cu gînd bun, deschis; cu gînd ascuns, mai puțin bun. Puteam să lipsesc azi?

MIRCEA (pe față îi apare o expresie dură): Așa cum fratele meu Dan n-a putut lipsi de la nunta lui Sișman, Țarul din Tîrnovo.

KONDILAS: Soarta... (Viclean.) Preastrălucitul domnitor Dan nu te iubea. Te ținea deoparte.

MIRCEA: Ba mă iubea, dar se temea că vreau să-i iau tronul. Iar deoparte nu mă țineam eu. Căci eram tînăr și nestăpînit...

KONDILAS (scandînd hexametri): „Ca un Hercul te-ai ivit pe pămîntul Dobrogii mănoase“...

MIRCEA (o stranie transformare se petrece în ființa lui. Pare că întinerește; umerii i se îndreaptă; nu poate sta locului): Ba!!! Hoardele de akingii ale lui Izzedin-Bey au năvălit să prade cetatea noastră, a Silistrei. Ce era să fac? Să aștept să se întoarcă Măria-Sa, fratele nostru Dan, de la nuntă?

(Se mistuie în întuneric. Răsună zvonul aspru al unei lupte: fier izbînd fierul; nechezat sălbatic de cat; strigăte furioase; gemete de agonie. Pe acest fundal...)

KONDILAS: „Mircea cu un pumn de vitejii spulberă Semiluna în pulberi. / Cîinii păgîni, sîngerînd, au mușcat în țărîna Dobrogii. / Neîndrăznind să ridice privirea-ngrozită spre Zeul / Ce-și adăpa armăsarul năvalnic în Marea cea Mare...“

(În timp ce Sevastocratul scandează cu mare glas, lumina unui soare în amurg face să lucească auriu peretele unei cetăți, pe care au curs șiroaie de sînge. Vuetul luptei se preface în risul nestăvilit al unui pîlc de oșteni care, cu Mircea — tînăr — în frunte, năvălesc pe scenă. Armele, platoșele, le sînt crunte de sînge. În aclamațiile oștirii — numai suliți se văd — tinerii beau vin din burduf de capră, stropindu-se pe față și pe piept.)

MIRCEA (care are numai un puf de mustață, nu-și poate stăpîni vitalitatea. Pare tot timpul că va zdrobi ceva. că va sări de pe un cal și se va tot duce...): Bun vin! Dulce...

UN OȘTEAN BĂTRÎN: Pămînt însorit, dealuri domoale...

MIRCEA: Spuneți: nu-s clătinați la mințile osmanlii, că depărtează de la buzele lor asemenea bunătate? De aceea n-au vină; de aceea am trecut prin ei ca prin brînză!

OȘTEANUL BĂTRÎN: Nu vorbi cu ușurință. Nu-i cunoști.

MIRCEA (cu înfatuarea tinereții): Nici el pe mine!... (Oștenii tineri aclamă: cel bătrîn clatină din cap, muștrător.) Unde-i măscăriciul meu? Unde-i Merdea, țiganul? O fi găsit vreo gaură potrivită și s-a ascuns...

UN OȘTEAN TÎNĂR: L-am văzut cu ochii mei cum a sărit pe un cal fără stăpîn și s-a duus! O fi pe la Tîrgoviște, ori mai sus...

VOCEA LUI MERDEA: Ba, Măria-Ta, sînt aici! (Apare trîgînd de barbă un pașă turc, de vîrstă mijlocie, cu salvari sfîșiați, turbanul desfăcut și mîinile legate. Îi urmează un țaran-ostas, ciung de dreapta, cu arc și săgeți în stînga, om mohorit. Haina de măscărici de curte a lui Merdea e ruptă; el filfilie cu mîndrie un hanger: e un bărbat tînăr, plăcut, dacă n-ar fi căutătura piezîșă, de vulpe, care ocolește privirea celor care-i vorbesc: voce catifelată.) L-am prins, stăpîne, eu l-am prins!

(Oșteanul bătrîn schimbă o privire cu Ciungul.)

TURCUL (cu imens orgoliu): Sunt Izzedin-Bey, Pașă de Alașehir! Poruncește spurcăciunii să ia mîna de pe mine!

MIRCEA: Are o mîna ca fulgul. Mă rade în fiecare zi. O să vezi cînd o să-ți taie capul... (Coace ceva. Oștenii, simțînd, tac; așteaptă curioși. Numai pe fața oșteanului bătrîn se cîtește dezaprobară.) Stai, stai! Nu se cuvine ca mîna unui rob să se ridice asupra unui Pașă. Merdeo! În genunchi! (Cu o mișcare grațioasă, de balerin, Merdea

se dărimă la picioarele lui, își pun
fruntea pe vârful cizmei de fier.) Nu
așa, prostule! Numai în genunchi am
zis! (Cu o mișcare fulgerătoare, își
trage spada, Merdea tresare, se trage
înapoi. Mircea rîde cu hohote.) Ca til-
harul asta să nu se simtă jignit cînd
ai să-l descăpăținezi... te slobod din
robie și te ridici la rangul de... de...
de... paharnic! (Murmur de mirare și
nemulțumire la cellalți. Ochiul tînărului
prînz scapără.) A zis cineva ceva?
(Mai tare.) A zis careva ceva? Nu?
Bine. (Îl atinge pe Merdea cu spada
pe amîndoi umerii.) Scoați-te, Pahar-
nice Merdeo.

MERDEA: Sărut dreapta, stăpîne. Barem
cîteva zile să văd cum e să fii boier.
Pînă se întoarce Măria-Sa Dan, și ne
scote boieria asta pe nas, amîndurora.
MIRCEA (rîzînd): Asta mă tem că va fi
cam așa...

(Deodată tresare: se aude un cor înto-
nînd o melodie gravă, slavonă. Purtînd
prapore cernite, intră, pășînd încet și rar,
sobor de preoți, boieri. Aceștia, în ar-
muri de luptă, cămăși de zale: înalți, sub-
țiri, cu mușchii vrefuri, aspra nobiltate
militară care n-a avut încă vreme să se
moleșească în trîndăvie. Fete supte, unele
brăzdate de cicatrici adînci. Se distinge
Baldovin-Logofătul, singurul care nu e în
straie de oștan, ci într-o sobră îmbrăcă-
minte de catifea neagră, cu barba în-
spicată revărsată pe plept, și Neagotă,
vărul primar al lui Mircea, într-o ținută
bizantină sârbătorească, dar zdrențuită,
plină de praf. E un bărbat la vreo 40 de
ani, care ar putea părea un adolescent,
dacă fire de păr cărunt n-ar apărea în
buclele ce i se revarsă grațios pe frunte.
Sudoarea i-a topit sulimanurile cu care
încearcă să se întinerească. În timp ce
soborul cîntă, Neagotă se aruncă, plîn-
gînd, în brațele lui Mircea.)

NEAGOTĂ: Vărul nostru drag! Ce nenor-
ocire! Fratele tău, Dan-Volevod, pa-
văza țării, nu mai este! L-a ucis mișe-
loște Țarul Sișman, în timp ce petre-
ceam în petreceri... O, nerușinată tră-
dare! O, blestemat ceas cînd ne-am
dus în ospetia lui!

**MIRCEA (năucit, aruncă priviri speriate
în toate părțile):** De ce? De ce?

BALDOVIN (cu voce adîncă, liniștită):
Dobrogea... (Îl dă la o parte pe Nea-
gotă.) Stăpînește-ți durerea sinceră,
Neagotă. (Ridică mîna. Se lasă tăcerea.)
Domnul nostru Dan au răposat, tră-
iască Domnul nostru Mircea!

**MIRCEA (în timp ce se înalță un cîntec
de slavă și boierii, scoapînd spadele
din teacă, strigă într-un glas: „Pînă**

ia moarte, stăpine!“ apoi, ca la un
semn, ingenunchează, își mușcă buzele,
șoptind fără glas): Bine... dar eu...
Eu... Eu...

**BALDOVIN (care-i simte descumpănirea,
face un pas înainte, se înclină):** Măria-
Ta! Messerul Giacomo Spignolli, sta-
rostele comercianților navigatori din
Cetatea Brăilei, roagă plecat să-i îngă-
dui să-ți ceară înalta oblađuire.

**MIRCEA (în șoptă, frămîntînd minerul
spadei):** Și cu ce trebuie să fac?

**NEAGOTĂ (veninos, vecinului său, care
se întimplă a fi Merdea, și care își
ține strîns de braț prizonierul):** L-au
suiț boierii în scaun, ca să-și poată
face mendrele lor, că e nevinovat ca
un prunc în ale politici.

BALDOVIN (gest): Măria-Sa vă primește.
(Apar genovezii; plesnesc de bunăstare,
sînt eleganți, cu degetele pline de inele,
sîjuri de sine, insolent-ceremonioși.)

SPIGNOLLI: Ilustrissime Principe! Deli-
ciul și onoarea de a ne înclina în fața
unei atît de auguste persoane ne dau
și certitudinea că privilegiile noastre
de a aduce și desface mărfurile din
teritoriile păgîne vor fi nu numai men-
ținute, ci și considerabil lărgite, sub
strălucita Voastră domnie, pe care o
dorim cît mai lungă, încîntătoare și
bogată în feliicitate...

(În timpul acestei litanii, fără impor-
tanță dramatică de altfel, Izzedin-Bey rîde
obraznic. Merdea îl smucește de barbă,
Ciungul îi pune mîna pe umăr.)

CIUNGUL: Nu se cuvine, Paharnice, o-
dată ce-i legat... (Merdea se întoarce,
furios, dar nu-l poate răbda privirea.
Ciungul vorbește ostașului bătrîn.) Eu
l-am prins pe turc. Dar mi-a dat...
(gest cu capul spre Merdea) un perper
și i l-am lăsat lui, să se fălească...

**MIRCEA (pe sfîrșitul litaniilor genovezului,
care l-a buimăcit; privește întrebător
spre Baldovin; acesta face un semn
imperceptibil):** Bine.

**NEAGOTĂ (unui boier care nu-l ia în
seamă, apoi lui Merdea):** Habar n-are
că genovezii sînt cei de aduc arme
păgînilor... (Genovezii se trag mai la
o parte.)

**KONDILAS (tînăr, exuberant, excentric,
urmat de neguțători greci, care se pierd
în temenele):** O! de Hristos iubitor și
iubit Principe, ce asemenea soarelui
care chiar înainte de a se ivi trimite
din genuni razele sale...

MIRCEA (iritat, lui Baldovin): El n-a
cerut voie să ni se înfățișeze?

BALDOVIN (imperturbabil): Parakimo-
menul Theophrastos Kondilas.

KONDILAS: Nerăbdarea de a ne delecta
nevrednica privire cu sublimul vostru

chip ne-ă facut să uităm protocolul. (*Ingenunchează.*) Iertare! Iertare! (*Ridicându-se și reluînd.*) ...razele sale, ce chiar numai bănuite, umplu inimile tuturor de o lumină anticipată...

MIRCEA (*și-a pierdut răbdarea*): Spune — scurt: ce vrei?

KONDILAS (*zimbînd*): Eu? Nimic.
MIRCEA: Bine.

KONDILAS (*o singură clipă descumpănit*): Ce să înțelegem din acest laconism demn de vechii spartani?

BALDOVIN: Ce era de înțeles: Măria-Sa vă întărește privilegiile vechi.

MIRCEA: Doamndată. (*Brusc.*) Lăsați-mă singur!

(*Fără murmur, toată lumea se înclină și se pregătește să se retragă.*)

IZZEDIN (*se smulge din mîinile celor ce-l țin, pășeste în față; sfidător*): Ascultă, o, Emirđji-Bey al Karavlahiei... Cîtă vreme erai doar fratele domnitorului ghiaur, puteai să-mi iei viața, în joacă. Ai fi plătit doar tu. Dar acum... (*rinjește cu dinți albi în obrazul arămiu*) cînd însuți domnești... te previn că nu-mai un fir de păr de mi s-ar clinti, răspunde în fața Măritului Sultan Murad întreaga țară. Ai înțeles?

(*Infuriat, boierii tineri își smulg spațele din teacă. Turcul ride mereu.*)

MIRCEA (*după ce a stat un timp cu bărbia în pumn; cu greu*): Dezlegați-l! (*Se aud strigăte*): „Nu! Nu! Jos capul turcului!” Cine a zis „nu”?

UN BOIER TINĂR (*într-o strălucitoare armură nouă*): Eu.

MIRCEA: Logofete Baldovin! Îl scoți pe tinărul Aliman din putina asta de oțel și-l trimiți în pustie, la vreo sfințită mnaștire, să învețe bunele purtări. (*Semn spre Izzedin.*) Dezlegați-l.

NEAGOTĂ (*vocea lui are un șuierat ciudat, parcă de plăcere*): Incepe bine! Își ridică în cap boierimea tinără!

MIRCEA (*lui Izzedin*): Bunele purtări ai putea să le înveți și tu. Dar mai ai vreme. Ești încă tinăr. (*Tare.*) Am zis: lăsați-mă singur! (*Toți ies, numai Merdea se așine, cersîndu-i privirea, și, undeva, Ciungul.*) Ce vrei?

MERDEA (*cu lacrimi în ochi și glas de miere*): Doamne... și eu?

MIRCEA (*il privește ca și cum nu l-ar cunoaște*): Te-am făcut Paharnic, nu-mi pot lua vorba înapoi. Caută și te poartă. (*Văzîndu-l că nu se mișcă.*) Ce mai vrei? A, da, boier fără moșie, ciine fără coadă. Îți dăruim seliștea Stăncișoara... (*Merdea se prostornează, făcîndu-se una cu pămîntul; îl ridică, cu oarecare brutalitate.*) Dezață-te să te tăvălești. Ești boier acuma.

MERDEA (*acoperîndu-i mîinile cu sărutări*): Cu atît mai mult, stăpîne, tocmai de aceea...

MIRCEA (*Ciungului*): Și tu? Tu ce vrei?
CIUNGUL: Să te văd mai de aproape. Să știu cum vom trăi în anii care vin. (*Iese.*)

MIRCEA (*singur pe cîmpul de luptă părăsît, sub lumina înghețată a stelelor. Se aud gemetele răniților, nechezatul stînger al unui cal pierdut, croncănitul corbilor, urletul lupilor ce se apropie.*) Stele străine și depărtate, sint prea tinăr, e prea devreme... Pentru toate cite nu le-am rîvnit. Mă se părea că, veșnic tinăr, numai pofta inimii mele îmi va fi stea... Slobod ca vințul, mi-a fost drag să cad ca din senin în dulbaine reci, unde se scaldau fețele sub razele lunii... Să le aud cum fug, rîzînd speriate, s-o primă pe aceea care mă aștepta și să ne iubim pînă-n zori în finul de curînd cosit. Ori goana calului prin desimi sălbătice pe urma zimbrului. Pufnetul mînos cînd îmi făcea față... și tremurul vieții lui puternice, scurgîndu-se în pămînt, prin lemnul sulitei, neclintită în mîna mea... Hei! și vinul nou bătut cu prieteni, care nu-mi cereau nimic, decît să cîntăm pînă-n zorile dalbe. Eu am fost toate astea... Ce mai rămîne din mine? Și eu cu ce mai rămîn, stele fără răspuns? (*Se aude zdramicatul mărunt al unor turme de oi, tălăngi, lătrat de cîini, glasuri în noapte. Mircea, surprins, trage sabia, a cărei lamă pare de gheață.*) Cine vine? Cine sînteți?

CIOBANUL BĂTRIN CA VREMEA (*vine lîngă el, în timp ce zgomotul turmelor crește mereu, ca șuietul unor ape*): În trecere, Mircea-Voievod.

MIRCEA (*uimit*): Mă cunoști?

CIOBANUL: Cunoaștem multe. Prea multe.

MIRCEA (*pradă unei ciudate curiozități*): Atunci, despre mine ce știi?

CIOBANUL: Că lumea dimprejurul tău s-a făcut dintr-odată neagră ca noaptea...

MIRCEA (*fără voia lui, îi vorbește ca și cum s-ar ști amîndoi de cînd lumea*): Mă e greu, moșule. Nu m-a pregătit nimeni.

CIOBANUL: Nimeni nu se naște pregătit, Măria-Ta. De aceea plînge pruncul cînd răsare. De frica vieții. Și de aceea ride moșneagul cînd apune. Că știe ce lasă în urmă.

MIRCEA (*privindu-l atent*): Parcă te-aș cunoaște.

CIOBANUL: Mă cunoști, Măria-Ta.

MIRCEA: De unde?

CIOBANUL: Din povești, din vise... Din vorbe ce se spuneau primprejur cînd erai în leagăn... Ți-or mai fi spus cite

ceva pădurile și apele, că ai iubit să vinătorești și să pescui...

MIRCEA : Îmi place și acuma...

CIOBANUL : N-o să mai ai vreme pentru multe care ți-au plăcut.

MIRCEA (*neliniștit*) : De unde știi ?

CIOBANUL : Știm multe...

MIRCEA : Atunci... spune-mi cum se face că... Uite, azi. Mă uitam la boierii mei, la Aliman, la Beringei, la Iarcân, la Batea, la Baldovin... Azi, după ce au strigat „Slavă ție !” și s-au ridicat din genunchi, erau alții. Nu i-am mai cunoscut. Nici măcar pe Merdea, care m-a făcut să rid din pruncie și l-am boierit, nici pe el nu l-am cunoscut. Și am simțit pe spinare cămașă de gheață. De ce ? Spune-mi, dacă zici că știi.

CIOBANUL (*simplu*) : De bună-seamă că ștlu... Pentru că de azi începând toți așteaptă ceva de la tine. Și ți s-a dat puterea ca să le dai. Ranguri, cinste, moșii — ori să-i scurtezi de-un cap... Greu vei mai găsi printre ei prietenii ce i-ai avut. Nemulțumiți, ori fățarnici, da. Iar de cei ce te vor linguși mai tare să te păzești.

MIRCEA : Și-atunci ? Singur ?

CIOBANUL : Haida-de, se vede că ești tinăr... Au țara numai din boieri stă ? Cei din vechimea vechimii știau că nu. Învață și tu. Mănincă pita celorlalți, încălzește-te la vatra lor. Altfel, cum vei ști ce au în suflet ? Și chiar dacă nu le poți împlini toate la câte năzuiesc — barem să le știi... Să nu-ți inchipui că aceea ce nu-ți place nu este. Prefă-te că nu cunoști — dacă așa trebuie —, dar cunoaște ! Ți este iertat să nu șpui totdeauna adevărul întreg — blestemul puterii, dar neiertat vei fi în veci, dacă te mînți pe tine însuși...

MIRCEA : Moșule, tu ar trebui să porți coroana.

CIOBANUL : Port, Măria-Ta. Una de spini.

MIRCEA (*prinzindu-l de ținură, ca și cum s-ar teme că se duce*) : Bătrînule, care-i talna ta ?

CIOBANUL : Nici una. N-avem taine. Avem învățături. Una ți-oi putea spune : cine, nu trudește din greu, pe locul unde l-a așezat soarta, acela nu înțelege. Nici pe alții, nici pe sine. Și acum m-oi cam duce... Pînă acolo e drum lung...

MIRCEA : Pînă unde ?

CIOBANUL : Pînă unde mă duc eu. La izvoare. Iar la anul, înapoi — aici, la vărsare... pămînt bun. Să nu-l dai...

MIRCEA : Îmi pare rău că ne despărțim...

CIOBANUL : Nu ne despărțim.

MIRCEA : Nu înțeleg. Cum ?

CIOBANUL (*cu blîndețe*) : Am să-ți las un semn... Pe unul din ai mei. Fe-ciorașule !

UN CIOBAN TINĂR : Da, bunule.

CIOBANUL : Rămii cu Măria-Sa Mircea-Voievod.

TINĂRUL : Cum poruncești, bunule.

CIOBANUL : Să nu-l mînți niciodată. Chiar dacă, ai plăti cu capul.

TINĂRUL : Am înțeles, bunule...

CIOBANUL : Cu bine, Doamne... (*Mircea se înclină adînc în fața lui.*)

(În noaptea strălucind strantu din pricina lunii, se aude vuietul mărlă — și cum se depărtează olle, sunînd stîns din tîlângi.)

TINĂRUL : Mi se spune Nicodim...

(Întunecare.)

Un colț de terasă a palatului de la Argeș. Se bănuiesc, prin raze de soare, coline dulci. Undeva, sub o arcadă, Nicodim.

BALDOVIN : Am primit știri bune. Cor-tegiul Înălțimii-Sale Prințesa Mara de Cilli și Tolmay se apropie...

(Sunet depărtat de buctum.)

MIRCEA (*se întoarce smucit. E trist, cu ochii încercuși. O barbă scurtă, neagră, îi accentuează paloarea*) : Nu !

BALDOVIN (*ca și cum n-ar fi auzit*) : Măria-Ta poate fi pe pace : totul e rînduit ca Prințesa, viitoarea Doamnă, să fie primită așa cum se cuvine rangul și frumuseții ei.

MIRCEA : Nu !

BALDOVIN : Ce-ai spune, Doamne, dacă vreunul din supuși, boier au țaran, ar răspunde astfel la porunca Măriei-Tale ?

MIRCEA (*cu o tresărire a ființei sale ne-supuse*) : Mie nu-mi poruncește ni-meni !

BALDOVIN (*în șoaptă*) : Ba da. Soarta țării... (*La început, Mircea îl ascultă ostil, apoi, încet-încet fruntea încăpă-șinată i se pleacă*) : La miazăzi tăvă-lugul turcesc se apropie. I se aude vuietul surd... Și strigătul de chin și jale al celor roșiți. Țarul de la Tîr-novo, Șisman, fără să lupte, s-a în-chinat. Ca răsplată, Sultanul Murad îi îngăduie să privească spre Dobrogea cu ochi păgîni.

MIRCEA : N-am uitat că Șisman mi-a omorît fratele.

BALDOVIN : Uneori, în politică, puterea ori știința de a uita înlocuiește ostiri numeroase... Poate chiar acuma, cînd vorbim, bunul nostru prieten, Cneazul

Lazăr al sîrbilor, înfruntă ordia otomană, cu însuși Sultanul Murad în frunte. Care-i va fi soarta? Cine poate ști, cînd stă unul împotriva a șapte? Iar după aceea, Măria-Ta, vine rîndul nostru...

MIRCEA (*mocnind*): Știu, Baldovine, credinciosule!... (*Strigă.*) Știu! Știu că Sigismund de Luxemburg, Regele Ungariei, feciorul Împăratului Carol al IV-lea, el însuși viitor împărat, vrea să ne ajute... Nu că ne-ar iubi; m-ai învățat că mai marli n-au nici iubiri, nici uri, ci numai socoteli. N-am uitat.

BALDOVIN (*îi mulțumește printr-o ușoară plecăciune*): Iar ca ajutorul să se intrupeze în fapte și nu în vorbe — cum iarăși prea adeseori se întîmplă în politică, Măria-Ta a cerut...

MIRCEA: Eu n-am cerut nimic...

BALDOVIN (*imperturbabil*): ...a cerut mina Prințesei Mara de Cilli și Tolmay, vara soției Majestății-Sale Regele Sigismund. (*Grav, cu fața radiind de bucuria datoriei împlinite.*) Alaiul tinerei logodnice se apropie de Curtea de Argeș. Am avut grijă ca pe drum locuitorii să-și arate bucuria, cu mare glas.

MIRCEA (*mai luptînd, deși știe că e inutil*): Nu-mi trebuie soție de neam străin! Să vină cu alte datini, să îște tulburări ca Doamna Clara a moșului Vlaicu!

BALDOVIN (*cu un zîmbet repede dispărut*): Atîrnă de Măria-Ta ca Doamna să stea cuminte și potolită...

MIRCEA (*fără să-și dea seama de puterea lui grozavă, îl scutură ca pe un copac slab*): Baldovine, Baldovine... Logofete Baldovin! Nu știi nimic...

BALDOVIN: Iertare, dar Măria-Ta se înșală... (*Dă un ocol lui Mircea, se oprește, se înclină ceremonios.*) Măria-Voastră, jupînița Roxana, fiica logofătului Baldovin, preaplecăt cere s-o îngăduiți să-și spună păsurile... (*Bate din palme; Nicodim face un pas în lături; Baldovin iese, cu spatele, și intră Roxana, cu ochii plecați. E de o frumusețe răpitoare; își poartă toate podoabele. Cînd își ridică privirile, în ele strălucește o iubire mai tare ca moartea.*)

MIRCEA: Roxană! (*O ia în brațe, o strînge s-o frîngă. Cu delicatețe, ea îl îndepărtează de sine, apoi face o reverență adîncă.*)

ROXANA: Măria-Ta...

MIRCEA (*luînd-o ușor de bărbie, îl ridică fața spre el*): Plină de curînd îmi spuneai altfel.

ROXANA (*vocea ei rece contrastează izbitor cu fața ei radioasă de dragoste*): Am uitat.

MIRCEA: Ce ți-au făcut? Cum te-au chinuit, de-ai ajuns să-mi vorbești astfel?

ROXANA (*recită lecția, dar cu ucigătoare voloșie*): „Măria Ta! La mlazăzi Tăvălugul turcesc se apropie. I se aude viețelul surd. Țarul de la Tîrnovo, Șişman...” (*Abia își stăpînește risul.*)

MIRCEA (*izbucnește în hohote, o ia în brațe, se învîrte cu ea*): Slavă Domnului, ești tot Roxana mea cea ne-bună...

ROXANA (*deodată sfîrșită*): Nu mai sînt.

MIRCEA: Auzi? Nu-mi pasă de turc, nu-mi pasă de Sigismund, nu-mi pasă de mlazăzi, de apus, de... (*Îl vede pe Nicodim, se răstește.*) Și tu? Ce cauți aici?

NICODIM: De că poruncești, nu mai caut nimic... (*Se dă înapoi, în umbra deasă a coloanelor.*)

MIRCEA (*scuturîndu-se ca de un fior, se întoarce spre Roxana; cînd vorbește e calm, dar parcă foarte ostentiv*): Mi-ai fost dragă de cînd te-am văzut. Și tot mai mult, după aceea. Trecînd prin lanuri de grîu, pârul tău îl simt... Căci miroase a pîine, știi? Iar la izvoarele cele de sus, apa arde de rece, ca buzele tale, cînd sînt infierbîntat. Și nisipul de aur, după scaldă în mare, e ca pielea ta... În iureș de bătălie, te apăr pe tine, căci văd în ochii vrăjmașului, înainte de a-l despica în două, poște spurcate... și mai degrabă aș muri de o mic de ori, decît... Iar cînd bate vîntul... și cel cu spic de ger și cel de mătase, tot pe tine te sînt, schimbătoare și mereu aceeași. Cum vrei să trăiesc fără tine?

ROXANA: De luni de zile cei din jurul meu mă tot pregătesc să fac față despărțirii. Se adună jupînițele, nascocesc sfaturi. Cum să te scîrbesc de mine. De pildă, să-ți spun rizînd: „Niciodată nu te-am iubit. Voiam doar să ajung Doamna Țării”. ...Ori să mă mărit în grabă cu altul. „Aliman e frumos, Batea e bogat, Cîrstian o să ajungă departe...” (*Se scutură.*) Ori să mă tot duc, să-mi pierd urma în străinătăți... Adică să fug, ca o păcătoasă. N-ar fi vrednic de noi. N-am păcătuit.

MIRCEA: A fost dragoste.

ROXANA: Îți sînt recunoscătoare Măriei-Tale că și-a înțeles menirea și nu face clipa de față mai grea decît este... (*Văzînd că Mircea nu înțelege, ride. Cu vitalitatea ei strălucitoare.*) Ai spus „a fost”. (*Se apropie, se ridică pe virfuri și-l sărută ușor pe buzele înghețate. Apoi, dîndu-se înapoi, îl privește lung.*) ...Și ca să vezi, tu cel dintîi și

cel din urmă, cîta încredere am în puterea ta : port în mîne rodul iubirii noastre ! (A spus-o cu mîndrie, dar foarte firesc.)

MIRCEA (o clipă pare că știea lui de foc va izbucni. Cu un efort supraomenesc, se stăpînește. Pune un genunchi în pămînt, îi sărută mîna): Îți mulțumesc, Roxană...

ROXANA (îți ia capul în mîini, i-l alătură de pîntecul ei. Acum, cînd Mircea n-o vede, lacrimile îi curg pe față, dar vorbește cu un fel de veselie sîdătoare): Dacă erai un om slab, nu-ți spuneam... Însă Domnul Țării Românești n-are drept să fie slab... (El o ridică de subțiori. Sînt ochi în ochi, și pe neașteptate ea e iar bînara femeie liberă și sinceră.) Dar nici eu nu mă dădeam unui om slab, zece co-roane să fi purtat, nu una !

MIRCEA: Grea și aceea... (Cu o voce răgușită, străină.) Și-acum... ce-ai să faci ?

ROXANA (rană pe dinăuntru, dar cu tonul cu care ar vorbi despre o călătorie oarecare): Ce fac fetele de boier în asemenea împrejurări ? (Privindu-și rochia strălucitoare; cu o veselie feroce.) Straie cernite... părul tuns sub camilafcă... îngrijirea betegilor... și a boșorogilor... (Cu fruntea sus.) Dar copilul va crește la Curtea Domnească, așa cum se cuvine unui os de Domn ! (Pauză. Cu un nod în gît.) Și-acum...

MIRCEA (fața lui a devenit o mască): N-am să te uit niciodată... (incet) pentru că n-ai vărsat nici o lacrimă... (Apoi vocea îi devine asemenea feței.) Jupiniță Roxană, hotărîrea ce-ai luat, de a spune rămas-bun lumii, ne întristează. Dar nu ne putem pune împotriva chemării. Îți dăruim moșia domnească Biala lingă Motru, să înalți lăcaș, după cum îți va fi voia.

(Roxana se retrage, ținîndu-și rochia cu amîndouă mînile depărtate și ochii în pămînt. Cu un strigăt cumplit, Mircea își smulge spada și despică un stîlp de piatră. În clipa aceea, răsună trîmbițe cu sunete înalte. Intuneric, scurt timp, apoi lumina se aprinde în marea sală a tronului. Dot pași-heralzi sînd din trompete aurite. Cîțiva cavaleri cu apărătoarea coifului coborîta, purtînd deasupra armurilor pelerinele albe de cruciați, se dau la o parte, de unde formau zid de fier, lăsnd-o să treacă pe Prințesa Mara de Cilli și Tolmay, urmată de un stol de domnișoare de onoare, colorate și neastîmpărate ca niște fluturi. Pe laturile sălii, boierii pămînteni, și ei în zale. Baldwin, ca de obicei în negru, stă în față, supraveghează totul, neadormit. Prințesa Mara e o tînră blondă, de o

frumusețe strălucitoare dar rece. Mircea, în ținută de ceremonie, cu vulturii bizantinii brodați pe genunchi, cu o coroană de aur pe plete, coboară treptele tronului în întîmpinarea ei.)

MIRCEA (voce fermă, dar inexpressivă): Ilustră Prințesă, ne bucurăm să vă vedem, Călătoria n-a fost ostentivă ?

MARA (făcînd o elaborată reverență): Ne-am delectat cu priveliști dumnezeiești. Pășind pe acest pămînt sacru, am devenit fiica lui.

UN CAVALER (înaintea zăngănind din pîntenii urlași, ridică obrăzarul coifului, al cărui penaj negru mătură dalele, și, cu o voce cam lătrătoare, declamă după ritualul cavaleresc): O proclam pe Prințesa Mara de Cilli și Tolmay cea mai frumoasă, cea mai virtuoasă, mîngiere și decor al firii, și provoc la luptă cavale-rească, pe jos și călare, cu lancea, spada sau orice altă armă, pe acela ce ar tăgădui aceasta ! (Aruncă priviri fioroase, incîntat de sine.)

MIRCEA (politic): Cum vă numiți, cavaler ?

CAVALERUL: Sînt contele Enguerrand de Marigny de la Ferté-Colombes sur Seine-et-Oise !

MIRCEA (serios): Cum faci să îți mînt ? (O ia de mînă pe Mara, o urcă pe podiumul de sub baldachin, o așază pe tronul mai îngust, alături de al lui. Un semn. Heralzii-pași întonează sunete, apoi în lumină rămîn numai ei doi.)

MARA: Îmi cunosc îndatoririle. Mi le-a sculptat în mînte (cu precizie intenție) Majestatea-Sa Regele Sigismund, ruda noastră apropiată. Mă voi strădui să le îndeplinesc cu sîrguință.

MIRCEA: Vă veți bucura din partea mea de respect, de... (cu greu) afecțiune... (Privind-o în ochi.) Și de credință.

MARA (e tulburată): Mă copleșiți, Sire... V-aș fi totuși recunoscătoare dacă, acum, la început de drum, ați binevoi să-mi destăinuiți acele îndatoriri deosebite, pe care Majestatea-Sa Regele Sigismund, ruda noastră, nu avea de unde să le cunoască. (Suride grațios, supusă.)

MIRCEA (cu o lucrare de admirație în priviri): Să vă păziți a introduce obiceiuri noi. Cîte avem sînt prea multe, și nu toate bune. Unii dintre boierii noștri, pe semne de bine, au început să se umfle, ca aluatul cînd dospesc și vrea să dea pe de lături.

MARA (rîzînd): Ca peste tot în Europa, Sire...

MIRCEA (deodată pare un zimbru pri-mejdios): Să nu care cumva...

MARA (mereu grațioasă, dar foarte rece, de sus): Nu sînt obișnuită cu amenințări. Am înțeles că nu doriți să mă amestec în politică. Mă voi conforma. (Cu un zîmbet plin de ferme-cătoare cochetație.) În afară de-a da urmași acestui tron, ce mai așteaptă Măria-Voastră de la mine?

MIRCEA: Ai venit în țară săracă, Mara. Domnia e tinărară, țara e veche. Foarte veche. A stat în calea tuturor vije-liilor iscate din hăurile Asiei. Ele au trecut, noi am rămas. Cu multe... foarte multe de vindecate. Cu și mai multe de așezat la locul lor, de dus mai departe... Dacă vei vrea să-mi stai în ajutor, țara nu te va uita. Ai venit în mijlocul unui popor cu ținare de minte lungă și neiertătoare.

MARA: Cuvintele Măriei-Tale m-au emoționat. Mă voi sili să le pătrund sensul. (Cu griță parcă, pune mîna ei cu degete lungi și albe pe brațul lui, apoi zîmbește încîntător.) Dar în afară de aceste înalte preocupări de viitor, ce serbări cîmponești și nobiliare, cîte turniruri pe an obișnuți?

MIRCEA (trist): Vom avea... în curînd... nunta. (Se aude în surdîna un cor: „Isaia dăntăuiește“.)

MARA: Și apoi?

(Corul se oprește în mijlocul pricaznei. Răsună o voce prelungă, ascuțită: „Nenorocire! Nenorocire!“ Lumina se aprinde în sală; toți boierii, precum și cavalerii apusei, mai cu seamă domnișoarele de onoare, se agită cu neliniște, cu înfiorare. În cămașa de zale găurită, cu platoșa cabosată, cu o spadă frîntă în mînă, Neagotă se prăbușește la picioarele tronului. În spatele lui, departe, Kondilas, și el în ținută de luptă.)

NEAGOTĂ: Nenorocire! Pe Cîmpia Mierlei... oștile creștine... pulberate... ca pleava... Cneazul Lazăr, mort... Trupul lui... neastrucat... În noroi și sînge... sub picioarele cailor...

MIRCEA (împunîndu-și calmul și celorlalți): Domnia-ta, vere Neagotă, știi că în vechime purtătorii de știri rele erau omoriți?

NEAGOTĂ (cu patos): Mai bine mort decît să văd ce-am văzut. (Și iar ca o litanie gîfîită, sub care se ghicește, fără voia lui, o admirație bolnavă.) Hoardele lui Murad... spahii cu ilice negre... pe pieptul vînjos, arămiu... Ochi de cărbune... nările fumegînde ale cailor... Și ienicerii! Zid albas-tru... trupuri de uriași... Zid mișcător... cine să-i oprească?... Serbia-soră, la picioarele păgînului... O! cumplită privilegiște!

MIRCEA: Parakimomenule Kondilas, te

văd stînd deoparte, ceea ce nu ți-e în fire... Din vorbele vărului nostru nu deslușim adevărul de vedenie... Vino în față și spune, limpede, ce s-a întîmplat... Văd că ai fost acolo. Ai spadă.

KONDILAS: Prezența mea, cu toate străduințele ce n-am cruțat, a atîrnat puțin, ca să nu spun deloc, în talgerul biruinței. Cneazul Lazăr...

MIRCEA (se ridică în picioare): Să ho-dinească în pace. A murit pentru țara lui...

(Toți murmură, încet: „să odihnească în pace... Dumnezeu să-l ierte“... etc., etc.)

KONDILAS (după ce se reculege, Teatral): ...știa de la început că n-are nici un sort de izbîndă. Dar parcă asta-i poate opri pe sîrbi? Neam pătimas... nededat cu subtilitățile, atît de necesare în lumea de azi. (Văzînd încrun-tarea lui Mircea.) Dar viteaz! Viteaz peste poate! În timpul bătăliei, un vranin, pe numele său Mloș Obilic, care va fi celebrat în veaci, și-a îm-plîntat pumnalul în chiar inima Sul-tanului Murad! (Știrea e primită cu strigăte de entuziasm: „Slavă lui! Glorie! Balaurul a rămas fără cap!“ Kondilas, după ce a prîvit cu bine-voitoare ironie pe cei prea repede en-tuziaști, continuă.) Dar iată că însăși Providența ne arată cît de inutile, ca să nu spun cît de păgubitoare, sînt gesturile eroice. A pierit Sultanul Murad — între noi: un țărănoi-bandit din Anatolia... — și îndată frînele bătăliei au fost luate de un tinăr de neînfricat, minte ascuțită ca lama de Damasc, curaj iscusit precum al ghepardului, ochii de șoim, cunoștințe aristotelice și poftă de mărire ca ale diavolului... Fiul lui Murad.

MIRCEA: Care?

KONDILAS: Bayezid... Bayezid Yıldırım-Fulgerul. Cînd soarta luptei nu era decisă... clipa de derută după moartea Sultanului vechi... a poruncit ca celorlalți frați ai săi să fie sugrumați... „Tristele necesități ale puterii“ — mi-a spus, cu un zîmbet îndurerat, într-o greacă admirabilă...

MIRCEA: Am înțeles că te afli în ta-băra creștină...

KONDILAS: Cînd sfîrșitul bătăliei a devenit limpede, i-am prezentat Sul-tanului Bayezid felicitări și omagii. Din porunca de Hristos iubitelui și iubitorului Ioan al VI-lea Paleolog, Bazileul Romanilor, pe Cîmpia Mierlei eu apărăm cauza cea dreaptă luptînd în chip de observator... (Murmure în sală.)

MARA (voind să-și marcheze prezența): Dureroase știri... Cneazul Lazăr avea

un fiu... (Lui Mircea.) L-am cunoscut pe Ștefan Lazarevici la Buda, în timpul unui turnir... (Lui Kondilas.) Care a fost soarta lui ?

KONDILAS: Mult mai amară decît a părintelui său. Cînd totul s-a împrăvit și muzinii strîlgau că măgarul însetați: „Allah-il-Allah-Muhamad-rassul-Allah !”, tînărul moștenitor Ștefan Lazarevici a îngenucheat la picioarele lui Bayezid, întinzîndu-i coroana. Sultanul l-a mîngîiat pe plețe și i-a suris. O ! Dumnezeu să ne ferească de zimbetul fără milă al învingătorului ! (Se dă un pas înapoi, ridică brațele.) „Astfel picori a Slavianilor țară în sînge și-n tină. / Nori foarte negri, de zmoală, se-ntind peste lumea-îngrozită. / Demon cu ochi de văpaie Bayezid e un fulger al morții... / Poate e plata ce toți merităm, pentru grele păcate...” (Dă în timp ce Kondilas recită hexametri, răsună discordant cacofonia unei meterhanale turcești.)

BALDOVIN (pășește în față. Vocea îi tremură imperceptibil): Trimisul Majestății-Sale Imperatorul otomanilor.

IZZEDIN-BEY (din mers, îl înlătură din drum, cu umărul. Se îndreaptă spre tron. E în ținută de luptă, cu pieptul dezgolit și cu minciile sufocate. Turban negru. Se vede că vine de pe cîmpul de bătălie. Il însoțesc: un atîngiu, atlet bronzat cu ilicul de capră pe pieptul gol și înfățișare sălbatică, un spahiu cu șalvar de mătase și blană de leopard pe umeri, un ienicer în caftan albastru, care-l face să pară un monah luptător: e limpede că au fost aleși ca să facă impresie. Replica lui Izzedin se leagă de a lui Baldo-
vin, pe care o completează solemn-băjocitor): ...spaima necredincioșilor, sabia pedepsitoare a Islamului, cel mai presus de regi și împărați, Bayezid-Fulgerul ! (Pe un ton provocator.) Care mă trimite la tine, Emirdji, încă domnitor peste ghiaurii îngroziți din țara Karavlahiei... (Pe măsură ce vorbește, „în murmură surdă sala se înecă”, după cum zicea poetul.) El, Bayezid, Padișahul pămîntului, se miră că n-ai alergat încă să te arunci cu fruntea în pulbere și să-i ceri, cu lacrimi dinainte recunoscătoare, înalta oblăduire ! (Aproape vulgar.) Ce mai aștepți ? (Cu un hîrștit prelung, cavalerii, „trage spadele din teacă”, cum zice același Bolintineanu. Mircea, repede, îi se adresează.)

MIRCEA: Cinstiți solla, boieri dumnea-voastră ! (Apoi, răsufliînd greu, ca și cum fiecare cuvînt l-ar durea.) Spune... celui ce te-a trimis... (Nu se poate răbda.) Nu-i tîn mînte numele ! ...că treburile țării... ne împiedică să vedem...

cum arată la față... (Surd.) Cît despre partea închinării... (crește) cît despre partea închinării... (pauză, apoi cu voce de tunet) NOI, ACEST CUVÎNT NU-L CUNOAȘTEM !

IZZEDIN (rizind): Atunci o să venim să vă învățăm...

MIRCEA (încet: tunetul s-a rostogolit, acum i se aude numai ecoul): Veniți, veniți...

BALDOVIN (de sus): Măria-Sa nu mai are nevoie de prezența ta necioplită !

(Izzedin ridică din umeri, întoarce spațele, iese clănțănind din pinteni; în tăcerea grea, se aude vocea cristalină a Doamnei.)

MARA: Mă bucur, Sire, soțul meu, că vă voi putea fi utilă pe lângă Majestatea-Sa Sigismund al Ungariei, singurul vostru sprijin, unica noastră speranță...

(Intunecare)

(Sala mare a cetății Banatului Severinului. Înconjurat de cavaleri apuseni în pelerine și tunici de cruciați, de doi nobili unguri cu bărbi lungi și pene de uliu la chivăre, vegheat îndeaproape de un călugăr dominican, căruia gluga îi acoperă jumătate din față, Regele Sigismund de Luxemburg al Ungariei se distinge prin statura lui înaltă, barba blondă foarte lungă, pe care o triturează în momente de cumpănă, prin podoabele de aur și mantia de hermină. Pentru a-l caracteriza „ab ovo”, vom folosi descrierea istoricului ungar Sayous: „Figură frumoasă, impozantă... spirit cultivat, mult gust artistic... înțelegea destul de bine deosebirea dintre popoare și moravuri. Toate calitățile lui erau însă paralizate prin variațiunile voinței și lipsa completă de bună-credință. Nu era rău la suflet... dar devenise fricos, din cauza caracterului său șovăielnic, și a fost adesea crud. Fiind crescut din tinerețe ca un viitor rege maghiar, nu numai că învățase limba ungurească, dar își lăsase și o barbă abundentă, după moda lor de atunci”.

Spre acest om, cercetîndu-se — sau mai bine spus pîndîndu-se reciproc —, se îndreaptă Mircea, urmat de Baldo-
vin și de Neagotă, acesta din urmă frizat și sulemenit, dar urîțit de zavistia ce n-o poate stăpîni. În straie țărănești, albe, dar cu platoșă de oțel, avînd pe ea herbul țării, Nicodim. Pe undeva, îmbrăcat ca să nu bată la ochi, se aține și Merdea; ochii de dihor cercetează totul, fără astimpăr. Inevitabilele trompete sună.)

SIGISMUND (înaintînd maiestuos, cu brațele întinse): Scumpul nostru Prin-

cipe, dilecte amice! Sint fericit să vă întimpin în cetatea noastră, a Severinului...

MIRCEA : Și eu sint bucuros, Majestate Regală, să vă urez „bun venit“ pe pământul nostru, din strămoși... Și dinainte de ei.

SIGISMUND : Ha, ha, ha... Am înțeles subtila revendicare. Vijelios, drept la țintă, mă bucur, e de bun augur pentru viitoarele acțiuni comune... (Măref.) Fie dar ca cetatea Severinului, unde am admirat urmele podului lui Trajanus, să intre pe veci în stăpînirea voastră, Comite Știbor, aduceți cuvenitul omagiu noului stăpîn...

MIRCEA (calm) : Vechiului...

SIGISMUND (în timp ce Știbor, un cavalier mătăhălos cu părul cînepiu tuns cu oala, ingenunchează în fața lui Mircea și acesta îi dă acolada cu spada, îi spune în șoaptă dominicanului) Era capabil s-o ia și singur...

DOMINICANUL : Majestatea-Voastră a avut o inspirație fericită.

MIRCEA (impetuos) : Sire! la Adrianopole, Bayezid strînge oaste împotrivă-ne. De voie, de nevoie, i s-au alăturat Șisman al bulgarilor... și nefericitul Ștefan Lazarevici. În fața cetăților Silistrei și Giurgiului, s-au ivit akîngii...

SIGISMUND : Numele în sine are ceva ce înspăimîntă.

MIRCEA : Cete de pradă, oaste neregulată, ochii ordiei celei mari. Cercetașii mei îmi spun că ar fi și în fața noastră, dincolo de Dunăre... (Cavalerii apăsuni, cu un gest magnific, scot spadele, protejîndu-l pe rege, care le mulțumește grațios.) Pe ce ajutor militar mă pot bizui din partea Majestății-Tale... și cînd?

SIGISMUND (aplăudă din virful degetelor înmănușate, încintat) : Superhă dorință de-a lupta cît mai curînd! Ce exprimare directă, bărbătească! Mi-ați cîștigat prețuirea și prietenia. (Sec, celorlalți.) Lăsați-ne singuri. Ședeți lingă mine, Alteță. (Toți cei de față se retrag de-a-ndăratelea, în afară de călugărul dominican.)

MIRCEA : Și dînsul ?

SIGISMUND : Padre Gerolamo, inchiizitor. Am solicitat ajutorul Sfințului Oficiu, ca să potolim răscăoalele ce ne pustiesc țara. Căci vai, dilecte prințeps, nobilii noștri maghlari, peste care din leagăn am fost pregătit să domnesc — le-am învățat limba, port această barbă atît de incomodă pe căldură ca să le semăn —, ei, în schimb, într-un elan păgîn de nerecunoștință, țin în captivitate pe adorata noastră soție Maria, care mi-a adus ca zestre coroana Șfințului Ștefan. „N-ai soție,

n-ai coroană“ — mi-au trimis vorbă, în simplitatea lor... Aceiași nobili, a căror vivacitate malignă nu se explică decît prin intervenția directă a Prințului Beznelor — ceea ce sint sigur că veți dovedi, padre (inchizitorul se înclină) —, au proclamat ca rege, în locul meu, pe Carol de Anjou, de care, plictisindu-se, l-au asasinat peste două luni și, certîndu-se între ei ca în stepă, mi-au mandat doi cavaleri hirsuți să mă rechem la Buda... În schimbul posesiunilor din Dalmația, pe care de altfel nu le puteam apăra, venețienii mi-au promis sprijin, așa că — în curînd — anarhia din Ungaria va fi potolită.

INCHIZITORUL : Cu ajutorul lui Dumnezeu.

SIGISMUND : Lăudat fie numele lui, în aeternum! (Lui Mircea, cu un fel de neașteptată timiditate.) Ați înțeles ?

MIRCEA (privindu-l în ochi) : Nu.

SIGISMUND (ștergîndu-și discret fruntea) : Floarea cavalerimii franceze luptă cu disperare să alunge floarea cavalerimii engleze din Franța. E al 48-lea an de război. S-ar putea să țină o sută. Faptele de arme, magnifice, numeroasele răscumpărări ale celor căzuți în onorabilă captivitate preocupă aceste flori ale cavalerimii mai mult, din păcate, decît eliberarea Sfințului Mormînt din ghearele Semilunii. Ideea unei cruciade, deocamdată, nu se bucură de audiență favorabilă. (Privind în altă parte.) Ați înțeles, Alteță ?

MIRCEA : Nu.

INCHIZITORUL (cu o voce adîncă, dar cu inflexiuni dulcege) : Dar pricina tragediei pe care o trăiește creștinătatea, cauza causarum, este schisma ce desparte Sfința Biserică a lui Isus. Nici în fața puhoiului păgîn, Patriarhul simoniac din Constantinopole nu vrea să admită adevărul evident că Sfințul Spirît și de la Fiul purcede. Fillioque!

MIRCEA (ambiguu) : Cîtă frămîntare pentru un „și“!

SIGISMUND (părîndu-i-se că observă un început de înțelegere) : Nu vrea să recunoască nici că spunînd „Tu ești Petru și pe această piatră etcaetera“. Mîntuitorul a stabilit supremația Sfințului Părinte Papa, Unicul...

MIRCEA (cu o voce nevinovată) : După cîte știu eu... acum sint doi papi. Unul în Italia, la Roma, celălalt în Franța, la Avignon... Și se afurisesc unul pe celălalt de trei ori pe zi...

(Cei doi se privesc uluiți, Mircea zîmbeste discret.)

SIGISMUND (*cu accent tragic*): Mie, nedemnul, ca viitor Împărat al Sfintului Imperiu German, îmi cade pe umeri crucea... Iertare, padre! numai misiunea... de-a împăca Maica noastră Apostolică, sfișiată de disensiuni... (*Vizionar.*) Cînd toată Europa va fi un singur suflet, un singur creier, un singur trup, din Normandia la Bosfor, atunci Islamul se va zvîrcoli ca dragonul în lancea Sfintului Gheorghe!

MIRCEA: Acum am înțeles.

SIGISMUND (*stăpînindu-și cu greu un oftat de ușurare*): Nu vreau să vă dau sfaturi, sagacitatea voastră m-a uluit, dar cred că o soluție de moment ar fi temporizarea... Poate chiar un tratat cu Bayezid, care tratat, mai apoi...

INCHIZITORUL: Călcarea oricărei înțelegeri cu necredincioșii e un fapt plăcut Domnului...

MIRCEA: La fel spun și necredincioșii. Dar Bayezid nu vrea nici tratate, nici înțelegeri. Supunere oarbă! Lepădare de neam, de credință, de limbă... (*Simplu, lapidar.*) CEEA CE EU NU!

SIGISMUND: Oricite dificultăți temporare întîmpinăm, nu vă vom lăsa singur. În cetatea Branului avem o sută de arcași englezi, mercenari. Sînt ai voștri. Odată cu cetatea. (*Ca un negustor ce-și laudă marfa.*) Nemaipomeniți! Săgețile lor lungi bat la trei sute de pași. La Crécy au prăpădit mîndra cavalerime franceză, spărgîndu-i armurile, ca pe niște coji de ouă!

MIRCEA: Lefegii! Dar dacă altul le dă mai mult?

SIGISMUND (*evitînd întrebarea pe care o găsește fără tact*): Pentru că veni vorba: Alțeta-Voastră cum își plătește oastea?

MIRCEA (*simplu*): Cerîndu-le viața.

SIGISMUND: Splendid răspuns!

INCHIZITORUL: Splendid răspuns!

SIGISMUND (*ridicîndu-se cu emfază și dînd prin asta de înțeles că, deși e oaspete, totuși el încheie discuția*): De asemenea vă lăsăm toți cavalerii ce ne-au însoțit. Luptători neasemuiți cu lancea, spada ori buzduganul! Din păcate, nedisciplinați, turbulenți. Dacă vreunul întrece măsura, tălați-l capul. Dar păstrînd formele: în picioare și dintr-o singură lovitură. Aveți un călău priceput? Dacă nu, pot să vă trimit unul. O, dar vă rețin... Desigur, sînteți ostenit de lungul drum...

MIRCEA: Tocmai volam eu să vă părăsesc spre a cerceta posturile de pază...

SIGISMUND (*nepăsător*): Să fim oare

în primejdie? (*După ce Mircea a ieșit.*) Uf! Obtuz, ca toți prințșoriiăștia mărunți, incapabili să se ridice la contemplarea marilor interese...

INCHIZITORUL: A celor eterne...

(*Apare Mara-Doamna, Gest de nerăbdare la Sigismund. Inchizitorul o binecuvîntează pe noua venită și se retrage, ca un șarpe.*)

SIGISMUND (*cu o voce ciudată*): Sînteți fericită, Mara?

MARA (*în șoaptă, dar cu intensitate tragică*): Din clipa în care nu pot să te văd în fiecare zi am uitat acest cuvînt. (*Pauză grea.*)

SIGISMUND: Ce fel de om e soțul tău?

MARA: L-ai văzut...

SIGISMUND: Îmi scapă. Nu e un primitiv.

MARA (*cu dușmănie*): În privința subtilității, Sire, ați avea ce învăța de la el. De altfel, și în celelalte, de care sînteți atît de mîndru! Priceperea de-a stăpîni orice cal, ișcusința de-a lovi pasărea-n zbor cu săgeata, forța de-a rețeza trunchiul unui stejar, din goană... E drept, nu știe vorbi poetic femeilor, așa cum știe, sau știa, Majestatea-Voastră...

SIGISMUND: Mara de Cilli! Sînt surprins, în mod plăcut, să văd că îl iubești.

MARA (*cu demnitate*): Sînt soția lui Mircea-Voievod...

SIGISMUND (*o clipă lovit în orgoliul său imperial, apoi într-adevăr majestuos*): Mă bucur că v-ați împăcat cu această situație, fiica mea. (*În timp ce ea face o foarte adîncă reverență, el iese sîlîindu-și supărat mantaua de hermină.*)

NICODIM (*care e peste tot, se apropie*): Te-a jignit, Doamnă?

MARA (*rizînd*): Nu, nu, flăcăule. Un împărat nu poate jigni. El poate numai călca în picioare. (*Se aude clin-cănit argintul de pînteni pe dalele de piatră, Nicodim se retrage în dosul stîlpului său. Intră, întunecat, Mircea*): V-ați înțeles cu Majestatea-Sa?

MIRCEA: Ca doi frați. Mă lasă singur în fața lui Bayezid.

MARA (*încet, se apropie de el, își lipește fruntea de umărul lui*): Va trebui să lupti, Mircea, nu numai pentru țară, nu numai pentru tron, ci și pentru cel pe care-l aștept, copilul nostru, urmașul... (*El o privește lung, apoi o strînge la sine.*)

(*Întunecare*)

PARTEA a II-a

Ograda, cît o batistă, a unei căsuțe de lemn, pe un clin de deal. Toamnă fierbinte, risipă de aur și-aramă. Intră un grup de cavaleri din armurile cărora ies aburi, ca din ceanice. Mircea e numai în cămașă de in, cu minci largi, deschisă la piept. În păr și barbă i-au apărut primele fire albe. În depărtări se văd focuri și se aude un cintec nedeslușit. Un ritm de parcă ar bate inima pămîntului.

CAVALERUL I: Fierb ca în cazanul necuratului!

MIRCEA: De ce nu-ți scoți armura, cavaliere Bernard Coucy du Cheyron de Baumont d'Abzac de la Douze?

CAVALERUL II: Atunci cum s-ar mai cunoaște că sîntem cavaleri?

MIRCEA: Hei, nu-l nimeni pe aici?

ILINA (*o țărancă, încă tînără, iese repede din casă, stringîndu-și cămașa pe pieptul plin*): Ba eu. Alăptam pe cel mic. Iertați! Bărbatul, Măria-Ta, e dus să ajute vecinii să-și aprinză casele, să pustiască lanurile de grîu, să taie viile și merii... (*Sărută mîna lui Mircea.*) Dacă poftiți apă rece, puteți bea din mîntînă. Încă n-am otrăvit-o. (*Scoate o doniță, le-o dă.*)

CAVALERUL I (*făcîndu-și o cruce largă*): Alteță, mă vedeți uluit. Din copilărie lupt fără răgaz pentru onoarea mistrețului roșu pe cîmp de argînt... (*ridică scutul, pe care e o asemenea stemă*) Am văzut sate devastate de dușman, eu însumi am incendiat o mulțime. Dar ca sătenii să-și distrugă, ei înșiși, propriile bunuri, mi se pare peste fire.

CAVALERUL III: Și încă intonînd cîntece!

CAVALERUL II: Iar copiii joacă în jurul flăcărilor...

(*Cîntecul se apropie.*)

MIRCEA (*odihnindu-se*): La noi asta se numește a face haz de necaz... Dar poate că vine din străfunduri, din vremea cînd strămoșii întîmpinau moartea, ori încercările vieții, rîzînd în hohote.

(*Intră un grup de țărani. În fruntea lor e Ioachim Ciungul. Toți poartă arc, cucură cu săgeți, securi, sulite. La un semn al Ciungului, care le e șef, bat din picior, își scot, cu o singură mișcare, cușmele.*)

TOȚI: Sănătate bună, Măria-Ta!

MIRCEA (*Ciungului*): Parcă te-aș ști...

CIUNGUL (*fericit, celorlalți*): Vedeți?

V-am spus că ne cunoaștem! De la Silistra, cînd aveai numai puf de mustață, he-he-he, șute trece vremea, mama mă-sii! Ioachim mă cheamă și azi...

MIRCEA: Tînăra asta ți-i fată?

CIUNGUL (*rîzînd*): Da' de unde! Nevastă! Poveste lungă...

MIRCEA: Spune-o.

CIUNGUL (*gest poruncitor; ceilalți se așază, toți deodată*): Eu, Doamne, de felul meu mi-s din Țara Hațegului. Din Clopotiva. Cînd eram tînăr... și acuma mă simt tînăr, dar atunci eram, am venit cu oile la iernat în Dobrogea ș-am rămas acolo. Mi-au căzut dragi niște ochi verzi. Am durat gospodărie. Și-n ograda țupăiau șapte drăcușori cu ochi verzi. Numai unu', Traian, avea ochi negri, ca ai mei. Și într-o zi, spre sară, a căzut peste noi păgînul... Eu m-am împotrîvit pînă cînd... (*Bate cu mîna peste mîneca goală.*) Pe nevastă o au necinstit, copiii i-au luat. Ea, sāraca, s-o aruncat în Dunăre, cu o piatră de gît. Cum era să trăiască batjocorită? Iară eu am învățat să trag cu arcul, cu o singură mînă. Întind coarda cu dinții.

CAVALERUL I: Neplăcerile încrente războaielor...

CAVALERUL II: Fața întunecată a gloriei.

CIUNGUL: Apoi am venit dincoace de Dunăre, cu inima arsă. Și am găsit-o pe Ilina, copilă orfană. Trecuseră tătarii. Am luat-o supt aripa mea și într-o zi, uitîndu-mă cu alți ochi la ea, am simțit că-s încă în puteri.

ILINA (*cu broboada la gură*): Nu ți-i rușine, om bătrîn!

CIUNGUL: Și ne-am luat. Deocamdată avem numa' trei prunci. Toți cu ochii negri. (*Foarte departe se aude, ca un zvon părălnic, meterhaneaua turcească.*) Muiere! Adu făclia... (*Ilina apare cu o făclie în mînă. Țăranti-oșteni încep un joc vijelios, chiuînd cu o veselie strănie. Flăcările pîrîc, un fum albastru se ridică.*)

CIUNGUL: Așa... Om ardica alta, mai arătoasă... (*Pauză.*) Un singur lucru mă chinuie, Doamne.

MIRCEA: Trece-l asupra mea.

CIUNGUL: Feciorii mei cu ochii verzi. Știu că turcii fac încerceri numai din copii creștini. Și cînd întind arcul... mă gîndesc la copiii mei răpiți. O clipă, mă gîndesc... Nu-ți fă griji, Măria-Ta, n-o să-mi tremure mîna.

(Fumul se împărășie. Lingă fîntînă, un ienicer mort. Mina cu degetele crispate pare că amenință cerul senin. Precedați de o muzică orientală, miorlăitoare, întră slujitori negri, care ridică un cort de mătase! Apar: Neagotă, înfășurat într-un fel de burnus ca să-l ferească de praf și de vipie, Kondilas și Ștefan Lazarevici, în negru, ca un călugăr.)

NEAGOTA: Să căutăm umbră în cort.

KONDILAS: În cortul Sultanului?... Ce face viteazul Ștefan Lazarevici al Serbilor?

NEAGOTA: Se roagă.

ȘTEFAN (care e ingenuncheat, cufundat în sine): Pentru înfringerea noastră.

NEAGOTA (exasperat): O face înadins, ca să mă simt un trădător. Nu sînt trădător! (Lui Ștefan.) Auzi? Nu sînt trădător!

ȘTEFAN: Atunci ce ești?

KONDILAS: Zoon politikon.

NEAGOTA: Mulțumesc. Da, ființă politică. Nu pentru mine fac ce fac, ci pentru țara mea, ce-o iubesc mai presus de toate.

KONDILAS (în treacăt): N-am văzut ticăloșie care să nu-și găsească justificare.

ȘTEFAN (sumbru): Ba da. A mea.

NEAGOTA: Cine-și iubeste mai mult țara? Acela care-o arde și-o înflămînzește? Care-și azvîrle supușii în bătălie pierdută? Ori cel ce, înțelegînd porunca vremurilor noi, se mlădiază după ele? Rămășițele de la ospățul celor mari îndestulează din belșug pe cei mici... Cine pricepe asta aduce pacea în țară...

ȘTEFAN: Noi am fost siliți să pricepem. Și iată-ne în oastea păgînă, împotriva fraților noștri... Dreaptă pace, cinstită pace...

NEAGOTA (lui Kondilas): Parakimomenulo...

KONDILAS: Iertare... Pentru a-l reprezenta cu cînte pe lingă Bayezid, de Hristos iubitul și iubitorul meu stăpîn Ioan al VI-lea Bazileul Romanilor m-a învrednicit cu titlul de Sevastocrat...

NEAGOTA: Sevastocratule atunci, Kondilas, mămurește dilema în care ne zbatem eu și îndureratul Ștefan Lazarevici...

KONDILAS: Noi, cei din Constantinopol, de mult am învățat să dovedim că albul e negru și negrul e alb, dacă interesele o cer...

(Se aude nechezatul sălbatic al unui cal. O voce puternică, foarte plăcută, îl potolește: „Cumînte, Ductpal, cumînte!” Intră Bayezid, urmat de Izzedin-Bey. Sultanul e un bărbat frumos, în floarea vîrstei. Ținușă simplă, cam neglijență, de

războinic, mai mult bizantin. Turban alb, mic, cu pană de egretă. Ochi vii, de cărbune, în veșnică mișcare. Amestec de furii năpraznice și politețe ironică, de neastîmpăr plin de eleganță. Kondilas îi face o ternenea elaborată, Ștefan pune un genunchi în pămînt, Neagotă se prosternază ca un oriental.)

BAYEZID: Și care sunt acum interesele Constantinopolului?

KONDILAS: Nu le pot împărtăși Strălucirii-Voastre decît după ce bătălia cu Mircea va fi avut loc...

BAYEZID (în treacăt zburlește, protector și umilitor, părul lui Ștefan, apoi, cu asprime, lui Neagotă): Ridică-te! Avem de vorbit.

NEAGOTA: Lumină a răsăritului, mîngîierea credincioșilor, toiag al celor slabi...

BAYEZID (iritat): Neagotă-Bey! Ești prea slugarnic ca să pot avea încredere în tine...

(Izzedin face un gest amenințător.)

KONDILAS (luîndu-l sub protecția sa pe Neagotă): Strălucitul Sultan a vrut să spună că adorația și devotamentul ce i le purtați se exprimă în forme primitive, care deranjează simțul pentru frumos al Majestății-Sale...

BAYEZID: Kondilas, Kondilas... De ce nu îmbrățișezi adevărata credință? Te fac mal-marcele peste eunuici, cel ce toate le leagă și le dezleagă...

KONDILAS: Incomparabilă onoare! Dar am auzit că în prealabil e necesară o mică operație. Soția mea ar fi nemîngîiată.

BAYEZID: Păcat! Voi, ghiaurii, vă gîndiți numai la voi, Neagotă-Bey, ce fel de om e vărul tău, Mircea?

NEAGOTA (îngrozit de moarte): Un... Un... Un...

BAYEZID (lui Izzedin): Dacă-mi spune ce crede el că vreau să aud, taie-l...

(Izzedin scoate iatașanul.)

NEAGOTA (palid, transpirînd): Mi-e greu să...

BAYEZID (transfigurat de furie, îl ia de piept): Vierme! Crezi că Mie mi-e ușor să-mi văd oastea topindu-se de foame, de sete și de holi? Mii de spahii, călărimea cea mai iute din lume, au pierit căuțînd nutreț, ori riuri neotrăvite... Noaptea, soldații lui Mircea cad ca djinii desertului în mijlocul taberelor adormite, măcelărînd în voce... Ce fel de om e, te-am întrebat!

NEAGOTA: Inchis în sine. Neprevăzut. Încăpățînat... Da, da, mai ales încăpățînat.

BAYEZID : Crezi că dacă i-am trimite o provocare... după vrednicele de rîs reguli apusene, ar primi în sfîrșit lupta ?

NEAGOTĂ (*dintr-o dată serios, sincer, grav*) : Nu, Mircea a născocit împotriva noastră ceea ce tu, Fulger nebiruit, ai descoperit împotriva apusenilor...

BAYEZID : Anume ?

NEAGOTĂ : O nouă strategie.

BAYEZID : E o taină ?

NEAGOTĂ : Pe care-o cunoaște fiecare oștean al lui Mircea. Dar nu și noi.

(Bayezid se plimbă îngîndurat. Se aude nechezatul nerăbdător al calului; slujitori nubieni purtînd mari chiupuri de argint și un bazin mare, cu intarșii de aur, trec în sunetele unei muzici săltărețe.)

KONDILAS (*lui Ștefan*) : Apă cu petale de portocal pentru calul lui Bayezid... Cîstă măreție !

NEAGOTĂ (*care a pîndit tot timpul chipul Sultanului, să vadă ce impresie au făcut cuvintele sale, poate nechibzute*) : Cerșesc îngăduința de-a adăpa nobilul roib...

IZZEDIN (*tăindu-i calea*) : Ciine ! Crezi că meriți această cinste ? (*la el bazinele, pe care-l sărută ca pe o relicvă, și conduce procesiunea. Un semn scurt, enervat al lui Bayezid și ies toți ceilalți. Se înserează. Zările ard în vilvătăi roșii. Mina crispată a ienicerului otrăvit se proiectează, uriașă, pe pinza albă a cortului de mătase... Se aude rugăciunea de seară : „Allah-il-Allah-Allahu-akbar”. Deodată, vocea sfredelitoare a muezinului se oprește la mijlocul invocației. Apare Izzedin ; e atît de tulburat încît nu poate spune decît... Stăpîne... Mircea !... Mircea !... Stăpîne...*)

BAYEZID (*ca un arc gata să se destîndă*) : De ce nu sună meterhanalele alarma ?

IZZEDIN (*nevenindu-i să creadă*) : Vine singur...

BAYEZID (*stăpînindu-se*) : Intîmpină-l !... Ca și cum m-ai întîmpina pe mine însumi... (*Între repede în cort. Se ivește Mircea, înt-o ținută foarte simplă, de oștean. Izzedin, fără voia lui, îl privește cu admirație. Îl salută, ducîndu-și mîna la frunte, buze și inimă.*)

MIRCEA : Ce mai faci, Izzedin-Bey ?

(Intrarea cortului se desface. Bayezid, cu un urlaș turban de mătase, împodobit cu un diamant ce aruncă focuri albastrii, purtînd un caftan cu bogate broderii de mătase și aur, e așezat turcește pe un podium înalt, acoperit cu covor perstan, astfel ca să-l domine pe Mircea.)

BAYEZID (*cerceșindu-l avid*) : Emirdji ? Cum ai îndrăznit ? !

MIRCEA : Eram curios, Bayezid.

BAYEZID (*cu un suris amabil și protector*) : Aș putea să teucid. Să-ți las oastea fără cap.

MIRCEA : Îi rămîne inima. Dar n-ai s-o faci.

BAYEZID : Ce mă poate opri ?

MIRCEA : Mindria. S-ar spune că prea ți-a fost frică de mine ! Și n-ai ajuns încă atît de slab să nu-ți pese ce zice lumea. Apusul, spre care te îndrepti. Vrei să-l cotopești, dar ții la păreava lui.

BAYEZID (*cu ochi învăpătați*) : Apusul, zici ? Hazna de piatră dantelată ! În locul lor eram, cu toată suflarea care poate ține o armă în mînă, aici, la Dunăre, să-l opresc pe Bayezid ! Iar el ? Frîncii seucid cu angliușii, Veneția îmi face temenele ca să nu cunpăr mărfurile Genovei, care îmi linge tălpile să nu acord privilegii Veneției ! Constantinopolul ar face orice, numai să-i mai las un răs-timp, să huzurească în sudoarea parfumată a desfrîului, îngîmfării și negîndirii ! Am să spurc castelele lor trufașe, catedralele lor semețe ; calul meu va mîncea ovăz din pristolul de la Roma ! (*Tremură ca de friguri, cu privirea în gol. În timpul acestei li-tanții, Mircea a urcat pe podium și s-a așezat alături de el. Sultanul, coto-pit de viziunea lui, pare a nu-și da seama.*) Apărînd acest Apus vrei tu să pieri ? Să-ți vezi bărbății măcelă-riți, femeile — zbierînd în brațele akingiilor mei, copiii — ieniceri ? M-ai întîrziat destul. M-ai dat loviturii grele. Cinstea obrazului ți-ai mîntuit-o. E timpul să ne înțelegem.

MIRCEA (*încet, cumpănit, cum va fi tot timpul scenei*) : Atîta timp cît picior de străin înarmat calcă pămîntul țărilor, loc de înțelegere nu se găsește.

BAYEZID (*ride*) : Doar n-ai vrea acum să fac cale întoarsă, să purcedem la schimburi de scrisori, de soli !... O, dar iartă-mă, Emirdji... Te țin în picioare. (*Gest magnanim.*) Vino lîngă mine...

MIRCEA : Sint.

BAYEZID (*mirat*) : Nu băgasem de seamă.

MIRCEA (*cu un fel de bunătate*) : Măria-Ta nu-i obișnuită, pesemne, ca cineva să facă ceva fără să-i poruncești, ori fără să-i dai voie...

BAYEZID (*labil, ca toți martii posedați*) : Așa e... Toți se tîrăsc... în jurul meu... Aș vrea să-i bicuilesc, să-și îndrepte spinările, și în același timp îi sillesc să se închine mai adînc, mai josnic... Îmi place un timp de cel ce-mi ține

piept, dar apoi n-am somn pînă nu-l vîd umilit sau mort.

MIRCEA: Ceea ce-i totuna.

BAYEZID: Soarta noastră e să mergem înainte, dar apoi înainte, în iureș ne-întrerupt, spre stăpînirea lumii, ori spre prăpastie. Dacă m-aș opri din această nebulă sfîntă, popoarele mele s-ar uita deodată în jurul lor, cu priviri nou născute, și cel dintîi la care s-ar năpusti, să-l sfîșie, aș fi eu... (Pauză; își potolește răsuflarea.) Am fost prea sincer, o să-ți pară rău...

MIRCEA: După felul în care mi te-ai destăinuit, nu-mi rămîne decît să mă supun.

BAYEZID: De aceea ți-am vorbit cum ți-am vorbit.

MIRCEA: Ori să-ți țin piept.

BAYEZID (blînd): Am două sute de mii de oșteni...

MIRCEA: Se poate. Morții pe care i-am numărat erau și ei neobișnuit de mulți... Și acum, ascultă-mă și pe mine, Bayezid... Noi suntem pe aceste meleaguri de cînd, în clocotul începuturilor de lume, a răsunat cel dintîi glas omenesc, slăvind soarele, ori poate numai mărturisind frica de tot ce-l cuprejmua... Toți cei ce au vrut să cucerească Apusul — cel pe față dușmănit de moarte, dar în taină jînduit — pe aici au trecut. Dacă s-a întîmplat să fie bătuți, pe aici s-au tras înapoi, spre deșerturile lor... S-au vînturat înoace, încolo, noi am stat. Cu greu, ca iedera pe copacul vieții, care e țara ce am avut-o din vecl, tărîmul nostru nepărăsit... Cînd am început să ne punem olocă la cale, vecinilor îngîmfați, creștini de-ai noștri, li s-a trezit pofta pentru rodul sărac al trudei pe care începusem să-l culegem. I-a potolit străbunul meu, Basarab Începătorul, făcîndu-i zob în trecătorile Posadel... Pe urmă, v-ați ivit voi. Vrînd, cum singur ai spus, să mintuiți cu sila pe cel ce nu dorec alta decît să-și trăiască viața cum socotesc el că trebuie trăită... Și nu aduceți cu voi nici case, mal trainice, nici drumuri mai drepte, nici legi mai omenești — oi cortul, pustii și sabia... (Se ridică.) Te-am ascultat cu milă, ne-încă-bîruițurile Bayezid, spunînd că singurii de care te temi sînt supușii tăi. Dar nu m-am mirat. Cel ce n-are decît gînd de cotropire, în primul rînd îi cotropește pe al săi, căci altfel e greu să faci din om fiară de pradă. Omul e menit să aibă copil, să ridice case, să trudească pămînt... nu să ucidă și să robească pre semenii săi. Iar ca să-l sălbătecești într-o asemenea hal, trebuie să stai mereu asupra

lui cu bici neadormit. Altfel începe să gîndească despre rostul lui cel ade-vărat. Noi sîntem neam de plugari, de păstori. Cercetînd și iubind pomii, apele, curgerea iernilor și a verilor, am deslușit alte legi... Ale răbdării, ale omeniei, ale înțelegerii cuvin-cioase a lumii. Nu vrem să le schim-băm cu domnia bunului-plac, a ha-tîrului și nestatorniciei disprețuitoare a celor ce își inchipuie că Dumnezeu lor i-a sortit să fie stăpînii tuturor. Cît despre mine, eu am moștenit din vechimi adînci porunca de-a străluc în acest neam... dorințele lui... nevoile lui... nădejile... S-ar putea să mă în-vingi mîine, Bayezid. Dar ne vom lupta mai departe în păduri, ne vom lupta în stîncile Carpaților, în cetățile Ardealului și-n ruinele lor și nu ne vom închina niciodată!

BAYEZID (ridicîndu-se și el): Păcat...

MIRCEA: ...că nu putem trăi în liniște. De ce?

(Intunecare)

În mijlocul scenei, lumini verzui și pin-ze negre sugerează păduri nepătrunse. În stînga sus, ca pe o înălțime, apare Mircea, în ținută de luptă. Nicodim, pur-tînd pavăză rotundă și arc cu săgeți, e alături de el, tăcut ca o umbră. Se aude zgomot de mii de pași și sunete înalte, parcă deznădăjduite, ale meterhanalei turcești.

NICODIM: De ce fac atîta gălăgie? Eu știu că atunci cînd vrei să prinzi sălbăticiunea în pădure, taci ca mor-tul...

MIRCEA: Se tem de întunecimea co-drului... Săracii turci...

NICODIM (auzînd zgomot, iese din lu-mină, cu arcul pregătît: se întoarce îndată): Măria-Ta, te caută un străin. (Îl urmărește cu săgeata pusă pe strună pe Ștefan Lazarevici. Acesta e îmbrăcat în negru. O inimă mare, roșie, de postav, e cusută în partea stîngă a veșmîntului.)

ȘTEFAN: Îl ai în fața ta pe Ștefan La-zarevici. Bayezid m-a trimis înainte să-i deschid calea. Oastea mea e vîr-ful de sulită care se îndreaptă, plîngînd, spre inima ta. Ne-au rămas acasă soțiile și copiii, ostateci și che-zășie că nu vom trece alături de tine. (Strigăt de deznădejde.) O, Mircea, să nu te închini niciodată!

MIRCEA (rece): Nu trebuia să pui în primejdie viața ostatecilor scumpi ca să-mi spul asta. Ce dorești de la mine?

ȘTEFAN: Ai un arcaș bun ?

MIRCEA: Se găsește.

ȘTEFAN: Dă-i poruncă să nimerească aici... (*Arată inima; Mircea face semn că nu.*) Nu înțelegi că inima mea e alături de tine ?

MIRCEA: Asta nu înmulțește numărul ostașilor mei.

ȘTEFAN: Co-ai face în locul meu ?

MIRCEA: M-aș feri să ajung în asemenea loc.

ȘTEFAN: Dacă socotești că nici moartea n-o merit, dă-mi un sfat.

MIRCEA: Poartă-ți crucea pe care ai primit-o. Până la capăt. Cine știe, poate și din suferința ta se va naște învățătură pentru mai târziu. Sintem numai la începutul încercărilor. Du-te ! Nu primejdui viața celor de acasă, dacă pentru ei faci ce faci...

(*Ștefan pleacă. În timpul acestei scene, în dreapta sus, într-un spot de lumină identic, apare Bayezid. E însoțit de un muzicant fanatic, descărnat. Lupta pare că se va da între Sultan și Mircea. Muzicantul țipă strident, ridicând brațele: „Allah-il-Allah !” Bayezid își îndeamnă oastea: „Înainte, lei ai Islamului ! Înainte !”*)

NICODIM (*rugător*): Măria-Ta...

MIRCEA: Șezi blind ! Vornice Vladislav !

O VOCE: Ascult !

MIRCEA: Dă-le fier ! (*Ridică mina; șurieratul săgeților pare un uragan, stîrnit din senin. Urletele de moarte îi răspund.*) Așa !

BAYEZID: Izzedin-Bey ! (*Izzedin i se aruncă la picioare.*) Scoate-l pe acești blestemăți arcași din birlogurile lor ! (*Izzedin iese; se aude ropotul călărimii; din nou, vuietul săgeților; nechezatul de moarte al sutelor de cai.*)

BAYEZID (*răcnind*): Unde sînteți ghiaurilor ? Unde sînteți ?

NICODIM: Indură-te de mine, Măria-Ta.

MIRCEA: Învață să aștepți. Comise Stanciule !

O VOCE: De față.

MIRCEA: Bate marginea ! (*Un chiuit lung. Durduitul călărimii*) Marc-Logo-fete Baldovin !

BALDOVIN: Aici sînt.

MIRCEA: Ia pe coconul nostru Mihail pe coama calului și du-l să vază. Să învețe. Să țină minte cum !

NICODIM (*împreunîndu-și mîinile*): Fic-ți milă !

MIRCEA: Spătare Sinule !

O VOCE: Aici sînt !

MIRCEA: Ia-l pe Vlăduț și hai să mergem ! (*Scoate spada, o ridică. Începe să coboare spre hăul de unde se aude vacarmul asurzitor al luptei.*)

BAYEZID: Duceți-i la adăpost pe Mehmed și Musa !

MUEZINUL (*resemnăt*): Voia lui Allah. Inch'Allah !

BAYEZID (*uluiit*): Cum se poate ! Cum se poate ? Cum se poate ?

(*Intunericul se abate asupra lui. Zgomotul luptei încetează brusc, tăcerea e nefirească. Apoi, Mircea apare în fața rezemîndu-se în mînerul spadei înroșite de sînge.*)

MIRCEA: S-a putut. Dar s-a putut și aceea că, biruitor fiind, a trebuit să mă retrag în Cetatea Făgărașului. Trei sferturi din oștire mi-a căzut în luptă, frații creștini lășindu-mă singur, căci aveau treburi mult mai însemnate...

(*Se îndreaptă spre un colț al scenei, unde într-un cămin uriaș — cu stema țării pe scut de piatră — se aud troznind butuci groși. Se așază într-un fotoliu cu spătar înalt. Ciungul, cu arcul în mîină, îl priveghează. Nicodim, în straie de călugăr, cu o fișe de pînză peste orbitele goale, cu barba și umerii albi de zăpadă, vorbește cu o voce monotonă, blîndă.*)

NICODIM: După ce păgînul mi-a stins lumina ochilor, am îmbrăcat straiele lepădării de sine și am devenit urechea Măriei-Tale.

MIRCEA: Ca face țara ?

NICODIM: Răbdă. Că Neagotă o stoarce de toată vlagă, să-i poată plăti lui Bayezid prețul rușinii. Altfel, el o duce bine, își clădește palat nou.

CIUNGUL: Dă-mi poruncă să mă duc să-l săgetez în pîntece, să moară cu greu.

NICODIM: Cu cea mai mare osîrdie îl slujește Merdea Paharnic.

MIRCEA: Nu pot crede ! Merdea, care la Rovine mi-a fost pavăză vie.

NICODIM: Acela. Încearcă să nu te mai gîndești la el... (*Incet.*) Trebuia să te fi gîndit înainte... (*Pauză.*) Iată carte de la Măria-Sa, Mara-Doamna... (*Îi întinde un sul, Mircea se confundă în citire. Intunecare în această parte a scenei.*)

(*În palatul de la Argeș. Neagotă-Vodă, sulemenit, cu coroana pe pletele ce au început să se rărească, purtînd platoșă de aur cu stema țării, dar și șalvari străvezii de mătase, se plîmbă nerăbdător. Țigănuși-robi, abia acoperiți de vълuri, dansează în sunetele unei dairele. În mijlocul sălii, pe un podium acoperit cu catifea roșie, un butuc negru de sînge uscat; lîngă el, gol pîn' la brîu, cu fața acoperită de glugă neagră, un hadîmb-călău se reazemă în topor.*)

NEAGOTĂ : Nu mai vine Merdea, odată?
MERDEA : Așteptam să binevoiești a mă chema.
NEAGOTĂ : Ai găsit-o ?
MERDEA (*familiar, cu ochi alunecoși*) :
Măria-Ta cum o fi crezînd ?
NEAGOTĂ (*cu voce ascuțită, rea*) : Nu
te-ntinde, nu te-ntinde !
MERDEA (*aruncîndu-i-se la picioare*) :
Iartă-mă, Doamne ! Din prea multă
iubire.
NEAGOTĂ : Unde-i ?
MERDEA : Ostenește să bați din palme.

(*Escortate de doi teniceri, întră Doamna Mara și Roxana, acum Maica Agafia, Amîndouă în straine negre, monahale.*)

NEAGOTĂ : Doamnă ! (*Se repede, pune un genunchi la pămînt, vrea să-i ia mîna să i-o sărute, dar Mara și-o smulge ; gest spre Roxana.*) Cine-i ?

MERDEA : Stareța mănăstirii Blala, unde Doamna plîngea în întuneric trista soartă a soțului ei, Maica Agafia. A ținut morțiș s-o însoțească pe Măria-Sa, ca și cum am fi adus-o într-un han deocheat, nu în palatul domnesc.

ROXANA : Nu jigniți hanurile !

NEAGOTĂ (*ignortînd-o, Marei*) : Doamnă, noi am trimis peste tot să vă caute, nu pentru a vă face vreun rău. Sintem prea îmbibat de principiile cavaleresti. (*Tot timpul, Mara va privi prin el ca prin sticlă.*) Aud că vi s-au împăienjenit ochii cei mărgărinți din pricina lacrimilor. Vrem să le ștergem. Avem această putere. Stăm pe tronul țării.

ROXANA : Prin vînzare de țară.

NEAGOTĂ (*la fel*) : Ați fost trimisă aici din socoteli politicești. Din aceleași socoteli am hotărît să vă cerem mîna.

ROXANA (*pușînd în rîs*) : De cînd îli trebuie soție, intrucît însuși ești femeie ?

NEAGOTĂ (*surd din partea ei*) : Căci avem gînduri mari. Și într-o parte și într-alta. După cum bate vîntul. Numai bietul vărul Mircea, fostul nostru soț, credea că un gîrduleț de crenguțe tinere poate sta împotriva puholului. Nunta o vom ține în primăvară. Am avut grijă ca pînă atunci să primim sfînta incuviințare a Patriarhului din Constantinopole.

ROXANA : Viclean sulemenit, ai uitat că Doamna are un fiu, moștean țării ?

MERDEA (*cață*) : Și tu ai unul, Roxană, din aceeași sămînță, că ai fost fără de rușine, posadnica lui Mircea... fostul Domn.

NEAGOTĂ : Iar amîndoi pruncii, Mihail și Vlad, se află în grija noastră (*Roxana tresare, Mara e impasibilă, deși albă ca varul*) ...cu hrană aleasă, în

cămări încălzite... Putem însă, coborîndu-i cîteva trepte, să-i ținem și la răcoare, cu piine mucedă și apă stătută.

ROXANA : Mai tîrziu se vor simți ridicați în propriii lor ochi. După cum arată țara sub jugul tău, e o rușine pentru un om cinstit să nu fi stat în temniță !

MARA : Vă mulțumesc, maică Agafia, că ne-ați talmăcit gîndurile atît de fidel.

NEAGOTĂ : Muleri bezmetice, au nu șbiți cu cine stați de vorbă ? Au nu pricepeți că soarta noastră e să fim supuși celor mai tari decît noi ? Eu sint singurul care am înțeles acest adevăr, spre mîntuirea țării... Și-n jurul meu numai împotrivire ? Merdeo ! Te numesc vornic, ca să poți aduna legiuit Sfatul țării, și-ți poruncesc să-l aduni !

(*Răsună bătăi înfundate de tobe. Apar cîțiva boieri cu frunțile plecate. În spatele stecăruia se postează un ienicer, cu halbardă.*)

NEAGOTĂ : Boieri dumnevoastră ! Ați rămas puținței. Cei mai mulți au pierit la Rovine, în prostie. Alții pribegesc cu Mircea, fost voievod, năzuind cai verzi pe pereți. Iar voi, în loc să mă slăviți, că datorită mie nu sinteți vînduți robi prin iarmaroacele Anadoliei, mă împungeți cu frunți de bour și ochi de aspidă. Bine ! Pină acum mi-ați cunoscut numai părțile înflorite. Să vă arăt spini. Aduceți-l pe încăpățînat, Vornice Merdea ! Ce vă mirați ? Pot să fac pe oricine vreau și cînd vreau, vornic, grăjdar, ori arhimandrit. (*Din nou tobe sinistre. E adus Baldovin, în zdrențe, în lanțuri.*) Ți s-a vorbit cu binele, Baldovine, și cu mai puțin binele. Cu buze de miere și clește de foc. Pentru cea din urmă oară te întreb : iei în primire vechea-ți slujbă de Mare Logofăt, recunoscînd prin acesta noua și binecuvîntata domnie ? Dar scurt ! Că ne așteaptă treburi însemnate.

BALDOVIN : Dacă-i așa : Ba ! (*Neagotă face semn ; harapul îl înhață brutal. Cu o scuturătură mîndră, Baldovin se smulge din laba lui. Ingenunchează în fața butucului.*) Trupul meu, pămîntului, sufletul meu, țării și lui Mircea ! (*Securea se ridică și cade ; trupul se rostogolește în spatele podiumului. Fără o lacrimă, Roxana ingenunchează lîngă el, îl acoperă cu vîlul ei lung.*)

NEAGOTĂ (*solemn*) : Să fie Ingropat cu cîinste, a avut mare caracter. Dar era un prost...

(La Fágăraș... Mircea pune încet scri-soarea pe genunchi.)

CIUNGUL : Ce vești, Măria-Ta ?

MIRCEA (surd) : Bune. (Se aud pași precipitați și vocea ascuțită a lui Kondilas, care intră în goană, alb de nea.)

KONDILAS : Vești bune, vești bune, vești bune ! (Face sofisticata plecăciune.)

MIRCEA : Mă îndoiesc.

KONDILAS : De ce, preafinteptule Mircea ?

MIRCEA : Pentru că le aduci tu.

KONDILAS : Excepția confirmă regula... Privește ! (Scena se luminează. Pădure de sulțe.) Cruciații ! Oastea creștină !

(Doi pași, bucălindu-și obrații, sună asurzitor. Intră Sigismund, în armură cu intarsii de aur, cu barba revărsându-i-se pe platoșă, urmat de cavaleri în pelerine ample, albe, avind cusută cruce neagră pe umăr.)

SIGISMUND (cu regală condescendentă) : Scumpul nostru Principe ! Iată că răbdarea, virtute rară ! nu rămîne nerăsplătită. Din Francia, din Englitera, din Alemania, din regatul nostru, al Ungariei, floarea cavalerimii s-a adunat să nimicească spurcata Semilună ! Conte Filip d'Artois și d'Eu !

FILIP (scofînd spada) : Pentru rănile Mîntuitorului !

SIGISMUND : Jean de Vienne, amiralul Franței !

JEAN (la fel) : Pentru inima Preacuratei Fecioare !

SIGISMUND : Mareșalul Jean le Maingre de Boucicault !

MAREȘALUL : Pentru Sfîntul Mormînt !

SIGISMUND (cu ton special) : Contele Jean de Nevers, fiul Ducelui Burgundiei, cel mai tînăr, dar cel mai viteaz, comandantul Cruciaței !

NEVERS (forțîndu-și vocea) : Pentru gloria cavalerimii ! (Apoi ia asupra lui sarcina prezentării ; fiecare nou numit scoate spada sau ridică lancea) : Seniorii de Coucy și Trémouille ! Ruprecht, conte-paladin, și Friedrich von Hohenzollern ! Gonfalonierii Rodolfo Lorezano di Malatesta și Giancarlo Fanfulla da Lodi ! John, earl of Bedford, și Henry de Castlemaine ! Vitejii Assakürthy és Ablonskurthy Ghyci-Lehel și Nagykaniszay-Kisskaniszay Arpad-Elemér !

TOTI (strigăt însoțit de trompete) : Pentru Maica noastră Biserica Apostolică Romană !

Intunecare. Răsună cîntece aspre, de oameni băuți : „Carmîna Burana“. Cînd se face lumină, ne aflăm în interiorul

unui cort, pe laturile căruta se înșiră scuturile cu steme nobiliare. Pași umplu cupele ce repede se golesc. La mesele lungi, cavalerii sînt iritați, gata de ceartă. Așezați în două jilțuri înalte, ce domină masa, Regele Sigismund, silindu-se să pară încîntat deși nu e, și junele Jean de Nevers. În stînga lui Sigismund, Țarul de la Tîrnovo, Șişman, cu ochi ascunși și prea multe podoabe. Undeva, arborînd un aer foarte sceptic, Sevastocratul Kondilas, și alături de el, Dom Gerolamo, inchizitorul, care privește cu suspiciune pe toată lumea. Lîngă el, Nicodim, cu ochii acoperiți cu fișia de plină neagră.

SIGISMUND : Ne bucură, țarul Șişman, că te vedem în oastea creștină.

ȘIȘMAN : Cu sufletul am fost totdeauna în rîndurile ei.

SIGISMUND (meîzbutînd să-și ascundă antipatia) : Va trebui să uiți cele ce te despart de Prințul Mircea.

NICODIM : Mai degrabă Măria-Sa Mircea ar trebui să uite !

ȘIȘMAN : Mircea n-ar fi ajuns pe tron dacă nu pierdea fratele său, Dan.

NEVERS : Cel puțin a fost un duel cavaleresc ?

KONDILAS (suav) : Nu se putea mal cavaleresc. În timp ce Prințul Dan închina o cupă pentru prosperitatea căsniciei Țarului Șişman, un vîstelin i-a înfipt pumnalul în spate.

ȘIȘMAN : Vinovatul a fost aspru pedepsit.

SIGISMUND : Important e că acum Țarul Șişman e alături de noi.

COUCY : Nu-l văd pe Prințul Mircea...

SIGISMUND : Nu suferă odihna. E în recunoaștere.

COUCY : Atunci putem pebrece liniștiți ! Nobili gentilomi, cupele sus ! *Bibamus ex !*

UN TRUBADUR :

Atunci Godefroy de Bouillon,

În a Ierusalimului poartă

Bătu. Iar Contele de Bourbon

Trecea pe cal prin Marea Moartă...

TRÉMOUILLE : Așa vom face și noi !

La Ierusalim ! La Ierusalim !

TOTI (în cor) : La Ierusalim !

KONDILAS : Deocamdată ar fi bine să putem cuceri cetatea Nicopole.

INCHIZITORUL : Clipa victoriei e hotărîtă de providență.

KONDILAS (plin de amabil venin) : Sînt uimit să văd cît de repede își însușește Biserica de Apus doctrina fatalismului oriental.

INCHIZITORUL : Nu e timp de pierdut în arguții și sofisme. E vremea faptei.

KONDILAS : Așa e, *padre*. (Gest.) E încurajator să privești cu cît elan făptuiesc nobilii cavaleri ai Apusului catolic...

NEVERS (*rizind*): Sevastocratul Kondilas nu poate uita că noi, latinii, am stăpînit, timp de 60 de ani, Constantinopolul.

KONDILAS: Ar fi greu să uităm. Cronicarul franc Villehardouin ne-a lăsat mărturie că „Intr-adevăr de cînd lumea s-a zidit, nu s-a prădat atîta într-un oraș”.

SIGISMUND: O, viteji seniori! Să ne amintim doar că prima țintă a cruciadei noastre este despresurarea Constantinopolului...

TOȚI: La Bizanț! La Bizanț!

TRUBADURUL (*însprîtat*):

Oraș sfînt al lui Constantin
Așteaptă oștile latine,
Curînd sfîrși-va al tău chin,
Căci vine mîntuirea, vine!

(*Intră Mircea, acoperit de noroi. E primit cu strigăte asurzitoare; i se întind cupe. În timp ce el va vorbi, Kondilas, cu un suris dezabuzat, părăsește cortul.*)

MIRCEA (*lui Sigismund*): Majestate! Bayezid s-a ivit sub zidurile Nicopolei!

TOȚI: Domnul fie lăudat! Nu se mai ascunde! De față! E pierdut!

SIGISMUND: Sînt mulți?

MIRCEA: Am numărat douăzeci de sandjakuri. O limbă ne-a spus că sub fiecare stau zece mii de oameni...

TOȚI: E bine, e bine! Ajunge pentru fiecare din noi!

NEVERS (*îngroșîndu-și vocea. E foarte nemulțumit*): Știrile ce ne-ați adus nu ne sperie... Dar sînt uimit că Al-teța-Voastră a uitat că eu sînt comandantul cruciadei și nu mi-a prezentat nîte raportul!

MIRCEA (*trist*): Are vreo însemnătate? (*Lui Sigismund.*) Sire, clipa e prea hotărîtoare ca să nu vă reamintesc promisiunea ce ați avut bunăvoința să-mi faceți.

SIGISMUND (*ușor jenat, dar imediat își regăsește tonul superior*): Nobili seniori! Prințul Mircea, cel dintîi oștean al crucii care a îngenuncheat trufia lui Bayezid, cunoaște felul de a lupta al infidelilor. De aceea, sînt de părere să-i îngăduim să atace primul... (*Tăcere stupefiată, apoi răcnete asurzitoare.*)

NEVERS: Cum? Majestate! Dacă asemenea insultă mi-ar fi fost adusă de altcineva, n-aș avea o clipă de liniște pînă cînd... Cum? Am venit cale de un an ca să lăsăm gloria pe seama altuia? Niciodată!

COUCY: Domnilor, ascultați sfatul Regelui Sigismund. Eu am fost la Rovine. Am văzut...

TRÉMOUILLE: Fricosule!

COUCY: Seniori de la Trémouille! Cînd se va da lupta, voi duce coada calului meu acolo unde dumneata nu vei cuteza să pui nici botul calului dumitale!

TRÉMOUILLE: Pentru aceste cuvînte nesăbuite, seniori de Coucy, te provoc la luptă pe viață și pe moarte, cu lancea, spada și pumnalul, călare și pe jos...

NEVERS (*făcînd un semn pajilor, care scot sunete stridente din trompetele lor lungi, înalță steagul de bătaie*): La arme, în numele lui Dumnezeu și al Sfîntului Ioan! Vreau să mă port azi ca un cavaler!

(*Un haos cumplit se dezlănțuie; fiecare-și strigă scutierul; scutierti apar cîrînd armuri, spade, coifuri cu panaș lung; toți se ciocnesc unul de altul în zgomot de fier. Mircea, retras la o parte, s-a așezat gînditor, cu bărbia în pumn. Sigismund vine îngă el.*)

SIGISMUND: Înțeleg că mîndria voastră suferă.

MIRCEA: De mîndrie îmi arde mie? Pentru mîndria mea am venit eu aici?... O, Sire, bătălia e pierdută înainte de a începe... De altfel... Sevastocratul Kondilas, ale cărui simțuri sînt din cale-afară de ascuțite, a înțeles la timp. Văd că ne-a părăsit.

(*Răcnîndu-și devizele familiare, cavalerii agită spadele. Intunecare. În mijlocul scenei apare Kondilas. În jurul lui cad, ca niște frunze moarte, spade frînte, lănci rupte, coifuri sparte... Undeva, în partea de sus a scenei, se trîrscе cițiva cavaleri, plini de sînge și noroi.*)

KONDILAS: Contactul cu aceste brute prezumțioase mi-a alterat simțul artistic. Astfel, pentru descrierea dezastrului de la Nicopole, în locul nobililor hexametri, am decăzut la vulgarii alexandrinii:

Turcii pe-un podiș se-opriră. De acolo străjuiau

Toată valea. Cavalerii prin nori alunecau.

De atîta zbieret aburi ies din coifuri de oțel...

Bayezid zîmbea-n mustață. Mă afluam chiar lîngă el.

Cavaleria burgundă în galop cu lancea dreaptă!

Neștiînd că o pădure de pari ascuțiți așteaptă.

Caii grei, cu mațe scoase, nechezînd se prăbușesc

Și ca pe niște butoaie călăreții și-îrînesc!

Ca hienele, păgîni peste el se abătură

Implintind adinc hangeru-n a
armurii-ncheietură...
Ori tirându-i în robie. Cei ce-au mai
scăpat, se string
Dar în clipa-aceea Sişman îi lovi din
flancul stîng.
Şi-a dat iute seama Tarul dîncotro
va bate vîntul!
Trebuie talent politic să ştii cînd să-ţi
calci cuvîntul.
Astfel îi pierdu trufia! Ceea ce-au
căutat primîră...
O! e timpul, de durere, să sfîrîm
sărmana-mi liră!
Şi pe Bayezid Sultanul să-l felicit
călduros.
Pentru marea biruinţă. Să ne fie de
folos...

*(Iese, drapîndu-şi faţa în mantă, ca în-
tr-o togă de tragedie.)*

*(La un foc, în noapte, ciţiva cavaleri,
cu pelerinele rupte şi murdare, îşi încăl-
zesc mîinile înmănuşate în fier.)*

CAVALERUL I : A avut dreptate senio-
rul de Coucy...

CAVALERUL II : E prizonier.

CAVALERUL I : ...cînd i-a spus senio-
rului de la Trémouille...

CAVALERUL II : E prizonier...

CAVALERUL I : ...să-l lase pe Prinţul
Mircea să conducă bătălia...

CAVALERUL II : Eu, baron de Haute
Fontaine, sînt vasalul credincios al
seniorului de la Trémouille, şi pentru
aceste cuvinte... cu toate că spui ade-
vărul...

CAVALERUL I : Mircea, luptînd în pri-
mele rînduri, şi-a scos oastea din în-
ceruire...

CAVALERUL II : Aşa e... *(reluînd)* ...te
provoc la luptă cavalească, cu lan-
cea, spada şi pumnalul.

MIRCEA *(apărînd în raza focului)* : Se-
niori dumneavoastră, dacă v-a mai
rămas atît avînt, turcu-i colea!

CAVALERII *(punînd un genunchi în
pămînt)* : Serenissime Prinţ...

MIRCEA : Am luat măsuri să puteţi
trece netulburaţi prin ţară, că la so-
sire v-aţi purtat în aşa fel încît oa-
menii se întrebă şi azi dacă nu eraţi
turci deghizaţi...

TOŢI : Oooo!

MIRCEA : O să vă arate drumul stareţul
Nicodim.

CAVALERUL I : Un orb!

MIRCEA *(incet)* : Nu mai orb ca voi...

(Cavalerii ies, Mircea se aşază la foc.)

CIUNGUL *(ivindu-se fără zgomot)* : Şi
acum ?

MIRCEA : Ce, nu ştii!

CIUNGUL : Ba ştiu, n-aş mai şti! Dăm

iarăşi foc caselor, nimicim bucatele
care nu le-om putea duce-n munţi...

*(Se aud voci, apoi, ca aruncat de-o
praştie, Merdea se aşterne la picioarele
lui Mircea, sărutîndu-i încălţămintea, cu
deroziune.)*

MERDEA : Măria-Ta! Soarele nostru,
izvor tămăduitoriu, slavă Ţie!

VOCI : Slavă! Slavă!

MERDEA *(smucind o funie lignă pe care
o ţinea în mînă)* : Hai, vînzătorule!
*(Neagotă apare, cu obrazul învineţit
de lovituri. În mod ciudat, apropierea
morţii îi dă o stranie linişte.)* Măria-
Ta, m-am prefăcut că-l slujesc, dar
pe tine te-am! Şi cînd ne-a venit la
îndemină...

CIUNGUL : Adică atunci cînd aţi aflat
că s-a ivit Măria Sa, Mircea!

MERDEA : ...l-am înhăţat, că voia să
fugă, şi ţi l-am adus, să-l dai morţii...

MIRCEA *(cu o voce ciudată)* : Voi ţine
socoteală... Vino, vere, stai lingî
mine... *(Scoate cu un gest fulgerător
pumnalul. Neagotă închide ochii, în-
tînde pieptul. Mircea îi taie legăturile.)*

MERDEA *(scoţînd sabia)* : Porunceşte,
Doamne, că nu mă sfiesc.

MIRCEA *(moale)* : Şezi blind... Zi, vere.

NEAGOTĂ : Eu am priceput de mult
tristul adevăr ce şi tu-l ştii, dar nu
vrei să recunoşti. Sîntem mărunţi.
Mircea, soarta noastră este să stăm
cuminţi, sub poruncă. Sabia nu taie
capul ce se pleacă.

MIRCEA : Dar îl acoperă ruşinea şi umi-
linţa...

NEAGOTĂ : Vorbe frumoase! Bune de
spus ostaşilor înainte de bătălie. Sau
ţăranilor, cînd le ceri să-şi spulbere
de bunăvoie puţinul avut. Mai bine
umilit şi viu, decît mîndru şi mort...
Dacă ai fi în stare să înţelegi...

MIRCEA : Ce-aş face atunci ?

NEAGOTĂ *(febril)* : Am domni impre-
ună : i-am înşela pe toţi! Cînd ar fi
turcul tare, aş păşi eu în faţă; cînd
creştinătatea, tu. Scopul scuză mijloa-
cele. Înţelegi poiene străveche.

MIRCEA : Poate. Dar dacă nu-ţi alegi
cu grijă mijloacele şi le foloseşti pe
cele murdare şi ticăloase — pînă la
urmă şi scoposul se alege murdărit şi
ticăloşit. Iar eu nu vreau, vere Nea-
gotă, nici să domnesc peste oameni
în genunchi, nici să le mînjesc sufle-
tele învîţîndu-i minciuna şi înşelă-
toria.

NEAGOTĂ : Înţeleg că m-ai osîndit la
moarte...

MIRCEA : Te osîndeşti singur dacă mai
calci pe pămîntul ţării. Între tine şi
ea e sîngele vărsat la Rovlne. Şi sînt

Eu. Ține minte... Du-te încotro vezi
cu ochii...

*(În timp ce Neagotă, căruia nu-i vine
să creadă că a scăpat, se trage la o par-
te, intră Izzedin, însoțit de boțeri, prin-
tre care se agită, zelos, Merden; e urmat,
ca și prima dată, de un akinglu, un
spahiu și un ienicer, dar în atitudinea
lor nu mai e nimic din insolența provo-
cătoare de atunci. Dimpotrivă. În același
timp, își duc mâna la frunte, inimă și
buze și se închină adinec.)*

IZZEDIN: O, Emirdji, iar ne e dat să
ne întilnim... Și iarăși sintem înain-
tea păcii, dacă vrei, ori a înfruntării
pe viață și pe moarte, dacă asta vrei.

MIRCEA: Nu știu, Izzedin-Bey, ce înțe-
legeți voi prin pace...

IZZEDIN: Ce înțelege toată lumea. Cel
slab se supune celui tare. Emirdji, as-
cultă-mă... Bayezid, poate pentru că
o dată l-ai învins, te privește cu o
ciudată bunăvoință. De obicei îl trece
repede, așa că grăbește-te, trage fo-
loasele... (Sincer.) Că a doua biruință
a ta nu va mai fi.

MIRCEA (pe neașteptate rîzînd): Știi
ce? Cu cât îmbătrînesc, cu atîta-mi
place mai mult să am de-a face cu
dușmani adevărați. Cel puțin, ei nu
te trădează!

(Întunecare)

PARTEA a III-a

**La Cozia, Mircea privește gînditor fresca ce-l reprezintă împreună
cu fiul său, Mihail... A îmbătrînit, e aproape alb. Îmbrăcat simplu. Un
strigăt trezește ecouri lungi pe sub bolți. „Minune! Minune!”**

KONDILAS: Cercască și neașteptată mi-
nune!

MIRCEA: Să mă bucur? Ori să mă pre-
gătesc de război?

KONDILAS (într-o stare de agitație ne-
obișnuită): Mîntuirea! Tătarii lui
Timur Lenk ne-au adus mîntuirea!
Nu stih profan oi verset apocaliptic
ar trebui să-mi zboare de pe buze,
căci din fum au ieșit niște lăcuste pe
pămînt. Și li s-a dat o putere ca aceea
pe care o au scorpionii și puterea asta
l-a înfrînt pe Bayezid în 28 iulie anul
Domnului 1402, la Ankara! Cred și
mărturisesc: eram acolo!

MIRCEA: În care tabără?

KONDILAS: În amîndouă.

*(În timp ce în acest ocol de scenă vom
avea întunecare, o lumină roșatică su-
gerază în rest întinderi de pămînt ars.
O cușcă de fier atîrnă de sus: în ea e
închis Bayezid. Timur Lenk, ghemuit pe
o piele de cal. În fața lui stau în ge-
munchi căpeteniile otomane — Izzedin-Bey
cu turbanul însingerat, doi fiil ai lui
Bayezid: Mehmed și Musa, care, după
starea îmbrăcăminții, se vede că au luptat
din răzputeri; de asemenea, vasalii
lui Bayezid, Ștefan Lazarevici și Țarul
Șişman. Kondilas se înclină, dezinvolt,
înainte învingătorului, care pare cufun-
dat într-un misterios univers interior.)*

KONDILAS: Prin umilul meu glas, de
Hristos iubitul și iubitorul Manuel al
II-lea Comnen, Bazileul Romanilor,
își exprimă admirația față de genialul
strateg care a cules această măreață
victorie și este convins că strînse re-
lații de prietenie...

TIMUR (cu ochii pe jumătate închiși și
cu o voce șoptită, absentă): Spune-mi,
Bayezid, că mărirea și slava sînt fum!

BAYEZID (ca o litanie): „Mărirea și sla-
va sînt fum...”

MUEZINUL (ridică brațele, care-i ies,
scheletice, din largile mînci negre):
Allah e singurul Dumnezeu și Maho-
med e profetul său!

TIMUR (face un semn lenes: Ștefan La-
zarevici și Țarul Șişman sînt împinși
în fața lui): Oneaz Ștefan Lazarevici,
de ce ai luptat pînă în ultima clipă
alături de Bayezid?

ȘTEFAN: Pentru că mi-am dat cuvîntul!

TIMUR: Țar Șişman, de ce l-ai părăsit
din prima clipă pe Bayezid?

ȘIȘMAN: Faima numelui tău, o Timur
Lenk, mi-a arătat calea!

TIMUR (fără să-și schimbe tonul ador-
mit): Rupeți-l între cămile... (Lui
Ștefan, înclinîndu-se imperceptibil.)
Ești liber. Tu și ai tăi. Ciți și-au mai
rămas. (Bate din palme, Mehmed și
Musa sînt aduși în pocnete de harap-
nic. În cușcă, Bayezid își ascunde fața
în palme): Bayezid! Ce ai de spus
fiilor tăi?

BAYEZID: Dragii mei pui de lei nefe-
riciți!... (La o tresărire de minie a
lui Timur.) Mărirea și slava sînt fum...

TIMUR: Scuipați-l!

MUEZINUL (năpustindu-se în față, ca o
harpe): Scuipați-l! Că a călcat dreap-
ta lege, înlocuind-o cu năravurile pu-
trede ale ghiaurilor! A prigonit pe
imani și ayatollahi, înconjurîndu-se
cu învățați mincinoși din putredul
Apus. Scuipați-l! (Mehmed îl scuipă.)

MUSA (ia, printre gratii, mina lui Bayezid, o sărută; apoi, lui Timur, sfidător): E părintele meu!
TIMUR (lui Kondilas): Acum sînt liniștit. Am pus între ei un scuițat...
KONDILAS: O, Departe-văzătorule! (Intunecare, Kondilas e lângă Mircea.)
Ți l-am adus pe Musa Celebi, Prealuminat, să-i dai adăpost, învățătură, ca să-ți poarte recunoștința veșnică.

(Intră Musa: e frumos, trist, cu mișcări supte. Salută oriental.)

MIRCEA: Și celălalt frate, Mehmed Celebi? (Kondilas, timp de o clipă, pare foarte încurcat, apoi, cu un gest exagerat, ridică brațele: nu știe.)

(Se luminează o terasă. Intr-un jilț, Nicodim, nemîșcat. Teodora, fiica lui Mircea și a Marelui, îl privește cu dușmănie pe Musa, care vorbește pătimaș.)

MUSA: Pe fratele meu Mehmed am să-l jupoi de viu! Apoi îl sărez și-l pun la soare... Dar înainte îi scot un ochi. Unul l-l las, să se poată vedea în ce hal a ajuns.

TEODORA: Imi faceți silă, sălbaticule!
MUSA (de sus): Femeie! Ce poți tu înțelege!

TEODORA (bătînd din picior): Vreți, poate, să chem străjile să vă arunce în șanț, la broaște? (Ii întoarce spatetele. El se apropie pînă ajunge cu buzele în părul ei.) Domniță Teodora, nu fi haină...

TEODORA (fulgerindu-l cu privirea): Voi striga foarte tare!

MUSA:
Ne-ndurătoarea ta privire
Străpuse inima-mi pribeagă
Cu o săgeată-atît de dragă
Încît durerea-i fericire...
Ura-i aproape de iubire...
Dar asta cine s-o-nțeală?
Ne-ndurătoarea ta privire
Străpuse inima-mi pribeagă.
Lumina recilor safire
Ochi nu-s, pe lume, s-o culegă!
Chinul mi-e rai! Pe veci mă leagă
În vis de dulce nemurire,
Ne-ndurătoarea ta privire...

TEODORA: Versuri șchioape și necuvincioase! Se vede că ați crescut printre cadine! (Curioasă.) Cîte soții avea tatăl tău, Sultantul Bayezid?

MUSA: O sută cincizeci.

TEODORA (viespe): Pesemne de aceea i se spunea „Fulgerul“... (De sus.) Lipsiți din ochii mei! Plecați!

MUSA (scofînd din brîul de mătase un pumnal, își proptește vîrfurile în inimă): Apăsați ușor și voi pleca, ducînd, dincolo de ființă, un chip ce m-a vrăjit!

MARA (apare indignată): Ce se petrece aici? Cine v-a îngăduit să stați împreună? Preasfinte Nicodime, ce păzești?

NICODIM: Ce trebuie...

MARA: Luați de îndată pe această copilă și puneți-o să bată o sută de mătăanii!

TEODORA: Tremur toată de ură.

MARA: Tocmai de aceea, fata mea. Ură nu e un sentiment creștinesc. Izzedin-Bey!

IZZEDIN (apărînd; salut oriental): Ochii mei nu cutează să se înalțe spre lumina fermecătoare...

MARA: Sînteți preceptorul acestui tînăr. Învățați-l meșteșugul armelor, nu al vorbelor deșarte!

MUSA (indignat): Doamnă, titlul meu de suveran otoman este „Sultan-i-iklâm-i Rum“ și nu îngădui...

MARA: Acest titlu va trebui să-l căuțoriți pe cîmpul de luptă. Deocamdată, sînteți numai un surghunit... (Iese minioasă, cu umerii ridicați.)

MUSA (tremurînd de furie): Am să v-o plătesc! Tuturor am să le plătesc... Dar ea... ea... lumina sufletului meu... Antilopă delicată

Cu privirea de mătăasă
Inima-mi învăpăiată...

IZZEDIN: Prințul Vlad e pe terasă!... Cu două săbii. E ora de luptă. Încearcă să-l învingi, măcar o dată.

MUSA: Încerc. Dar e dracul! Dracul gol! (Intră Vlad, un flăcău vinjos, cu păr lung, negru, lins și ochii foarte mari.)

VLAD: Cine m-a chemat? (Aruncă o sabie, pe care celălalt o prinde din zbor.) În gardă, păgînule!

MUSA (rîzînd): În gardă, ghiaure!

(În timp ce răsună zăngănitul lamelor, Doamna Mara pătrunde în sala tronului, unde se desfășoară sfatul de taină. Sînt de față tînărul Votevod Mihail, frumos, blond, cu fața ca laptele, Logofătul Ali-man, doi-trei boieri de încredere, dieci cu pene de gîscă pe după urechi; Merdea, cel mai împodobit dintre toți; se așine cu un pocal de aur pe lângă jilțul lui Mircea. La intrarea Doamnei, toți se ridică.)

MARA (palpînd): Sire! Stricăciunea și-a făcut cuib în această curte. Pune rînduială!

MIRCEA: Ai venit, Doamnă, să te plîngi de vreunul din boieri?

MARA: Ar fi fost bine să nu fie decît atît! Împotriva Măriei-Tale ridic glas înlăcrimat...

MIRCEA: Atunci e bine să rămînem noi înde noi... Iertați, cinstiți sfinctici...

(*În afară de Mihail, toți se retrag.*)
 Cu ce am greșit, doamnă Mara?
 MARA: Cu prea mare îngăduință față de acest pui păgîn, care, ca un pîn turbat, dă tircoale nerușinate fiicei noastre Teodora!
 MIRCEA: Ne e oaspete. Nu-l pot ține în pivniță.
 MARA: Dar îl poți lua la rost! Cît e ziua de lungă, adu-mecă precum prepețicarul pasărea nevinovată. Îi trimite scrisori stropite cu apă de roze. Versuri...
 MIRCEA (*care pare că se amuză*): Dacă e învătăcelul lui Kondilas...
 MARA: Măriei-Tale îi vine a ride. Dar mie, principesă formată la curțile apusene, nu! (*Cu „logică” feminină.*) Un infidel, crescut cu carne bătucită sub șa în haremuri parfumate! Noroc că fiica noastră îl respinge cu dezgust. Ea m-a rugat să-o aperi de stăpînițele necuviincioase... Dar e tînără, are sînge iute... (*cu înțelegere*) ca Măria-Ta, și mă tem că...
 MIRCEA (*nermulțumit*): Cum adică, îl respinge?! Ce vorbă-i asta?
 MARA (*ulultă, cu ochii mari*): Mircea... nu înțeleg...
 MIRCEA (*cu o voce ciudată*): Fiule și alături — domnitorule Mihail, lămu-rește-i mamel tale de ce Domnița Teodora va fi soția lui Musa Celebi!
 MARA: A! (*Cade leșinată, într-un jîl.*) Mircea îi dă vin din cupa de aur, apoi se așază lângă ea, ținîndu-i palmele între ale sale, cu un fel de duioșie depărtată.)
 MIHAIL (*încîntat*): Mulțumesc. Măria-Ta... Doamnă și mamă! Soarta, căoi altfel n-o putem numi, prăbușindu-l pe Bayezid, a îndepărtat, pentru un timp, primejdia de hotarele țării. Dar ea clocotește, întrucît celălalt fiu, Mehmed, împrumutînd bani de la venețieni, a năimît oaste și a supus principatele de Gormiyan, Aydîn, Saruhan, Karaman și Isfendi-jar... (*Ca un copil.*) Zic bine, tată?
 MIRCEA (*întîndru*): Destul de bine, fă-tul meu...
 MIHAIL (*răsfoind tot timpul hîrtiile de pe masă, ca să-și dea importanță*): Regele Sigismund, care de zece ani se străduie să adune un sobor de împăcare a creștinilor, se află în același timp în dușmănie cu regele Vladislav Jagello al Poloniei — nemaiținînd socoteală de răscoala din Ardeal și de ivirea unui nou pretendent la tron, Ladislau de Neapole!
 MARA (*cu lacrimi de mîndrie*): Mihail! Copilul mamel drag!... (*Pe alt ton, ceremonios.*) Mă uimiți, Măria-Voastră, prin întînderea cunoștințelor, după numai șase luni de cînd sînteți asociat la domnie...

MIRCEA: Îți seamănă. Doamnă Mara...
 MIHAIL: Iată de ce, cu inima zăbrănită, dorim această căsătorie, care-l va lega pe viitorul Sultan Musa Celebi de interesele țării noastre!
 MARA: Fiica mea! Odoorul meu! Lăsați-mă să plîng...
 MIRCEA: Plîngi, Mara; ne aflăm doar în odaia de taină.
 MARA (*după ce a plîns puțin în batistă de dantelă*): Și cine-i va spune acestei copile groaznica știre?
 MIHAIL (*lui Mircea*): Măria-Ta, cu mama — o ascuțită minte chiar cînd varsă lacrimi — m-am descurcat, nădăduiesc, mulțumitor... Dar... să-l spun surorii mele... această putere n-o am! (*Rizind și îndată pare un copil.*) M-ar zgîria pe obraz, mi-ar rupe veșmîntele... și nu se cade, acum cînd... orișicît...
 MIRCEA: He, he, he... adică cele neplăcute, tot pe umerii bătrînului! Bine, bine. Namestnice Batea!
 BETEA (*apărînd ca din pămînt*): Poruncă!
 MIRCEA: Mantia de purpur. Coroana. Sceptrul. (*Namestnicul bate din palme: paji aduc, respectuoși, cele cerute. Îl îmbracă pe Mircea, care stă cu spatele. Cînd se întoarce, e Domnitorul. Toți i se închină. Se așază pe jîțul cu spîtar sculptat, de sub baldachin. Mara și Mihail îl încadrează. Bolerii se înștrăie. Nicodim e adus de cineva.*) Să vină Domnița Teodora, fiica noastră! (*Teodora intră. În rochia grea, de ceremonie, pare și mai tînără, mai fără apărare. Cu genele coborîte, face o adîncă plecăciune.*)
 MARA (*în șoaptă, cu vocea gîtuită*): Ia-o pe departe, te rog... Să nu-i crape inimioara... (*Își înghite lacrimile.*)
 MIRCEA: Așa am să fac. (*Cu o voce puternică.*) Fiica mea! Am hotărît să te dăm de soție lui Musa Celebi. (*O clipă de tăcere împietrită. Domnița face ochi mari. Genele-i bat repede, apoi, spre uluirea celor de față, cu un jîpăt de bucurie, se repede și, călcînd peste orice protocol, se ghemuiește la pieptul lui Mircea.*)
 TEODORA: Măria-Ta! Tătuțule drag și scump! Cît sînt de fericită! Îmi vine să chiul! (*Ceea ce și face.*) Musa! Musa al meu! Acum o să poată să-mi scrie versuri de dimineață pînă seara...
 MIRCEA (*brusc, foarte trist*): De bună seamă... Alte gînduri n-o să aibă! (*Marel.*) Doamnă Mara, sufletul femeii, tînără au mai puțin, e o poartă ferecată cu zece lacăte, pentru noi, bărbații...
 MARA (*Teodorei, foarte aspră*): Purtați-vă cum se cuvine să se poarte o vîltoare Sultană-valide!

(Teodora trece lingă tatăl ei; aruncă o privire scâpărătoare.)

TEODORA: N-am să uit niciodată ce datoroz familiei mele!

(Mircea se ridică, pornește; în urma lui se formează un cortegiu. Scurtă întunecare, apoi, dincolo de un dig, se leagă în vînt pînzele unei corăbii... Cortegiul se apropie; muzica slavonă se preface într-una suav-orientală. Mircea, Mara, Mihail, boieri; Musa, într-o strălucitoare ținută, Vlad „Dracul” o duce de mînă pe Teodora, al cărei obraz e acoperit de voal alb. Mara plînge amar, consolată de Nicodim, în șoaptă. Kondilas se afcrează peste tot.)

MIRCEA *(ridică mîna, se lasă tăcere)*: Musa Celebi! Ți-am dat ce aveam mai scump. Fii vrednic. Ai trăit la Curtea noastră, ți-am arătat că vrem pace. Arată-ne și tu. Nouă și poporului tău. Pune-i în mînă plug, pune-i în mînă mistrie. Învață-i că un neam poate fi mare numai laolaltă cu celelalte, nu împotriva ori deasupra lor. Fie ca șederea între noi să-ți fi rășădit gânduri bune.

MUSA: O, preastrălucitele Voievod Mircea, așa cum inima mea nu va bate pînă la moarte decît pentru alba porumbioară ce mi-ai încredințat, tot astfel lucrarea zilelor mele va fi în spre veșnică bună înțelegere între țările noastre.

IZZEDIN *(înclinîndu-se și el)*: Văd că nu-mi rămîne decît să afirm iataganul în cui și să mă fac ayatollah.

MIRCEA *(Teodora, care își ridică voalul)*: Și-acum... *(Vocea i se înecă.)* Să nu-ți uii datorla... și... și... Încreacă să fi și fericită! Măcar un strop... Măcar un timp. *(Ea îi sărută mîna, Mara plînge cu hohote. Convoiul se îndreaptă spre corabie. Deodată, Mircea se întoarce, își ascunde fața în palme și strigă, ca un leu rănit.)* O, Doamne! Doamne!

(Întunecare)

O chilie minusculă, undeva foarte sus, sugerînd pustnicie înaltă. La un opaiț de seu, Nicodim dictează unuia care scrie cu pană de vultur.

NICODIM: Scriem aceasta, să fie pomenire, noi umilitul ieromonah Nicodim. Stă țara înaintea furtunilor, și cum nu ne putem muta în alta, cată să le facem față. Trecut-au Musa Celebi Dunărea, unde găsi soți mulți de arme printre bulgari, sirbi și turci, dar frațele său Mehmed, întorcîndu-se din Asia, îl înfrînse la Koamidion, căci

Musa nu avea aplecare spre cele oștășești și veni la Argeș cu Sultana Teodora înlăcrimată. Și în Iarna următoare, cu ajutor de la Mircea-Voievod, Musa Celebi trecu Dunărea p gheață și se întîlni cu fratele său Mehmed Celebi la Adrianopol și-l bătău și-l puse pe fugă. Și se urcă pe tronul lui Bayezid, tatăl său, Fulgerul, unde stă pînă azi, și după cum ne scrie des slăvita Teodora, Sultana-validă, își ține deocamdată fîgăduirile față de Mircea-Voievod. În Asia Mică, fratele său Mehmed Celebi stringe oști... iar noi avem acuma bucurie de oaspeți scumpi...

(Sala mare a tronului strălucește de lumini. Toată lumea poartă strălucitoare haine de ceremonie. Alături stau Mircea și Alexandru al Moldovei, cu fiii lor, Mihail și Ilișă. Un cor nevăzut înaltă imne de slavă. Marele Logofăt Aliman citește cu voce înaltă.)

ALIMAN: „Și astfel pecetluim hotăria de veșnică înțelegere și ajutor, noiș Io, Mircea mare Voievod, domn a toată țara Ungro-vlahiei și a părților de peste munți. Încă și spre părțile tătărăști și herțeg al Almașului și Făgărașului și domn al Banatului Severinului și de amîndouă părțile peste toată Podunavia încă și pînă la Marea cea Mare și singur stăpînitor al cetății Dirstor” — și noi, Io, Alexandru Voievod de sine stătător a toată țara românească a Moldovei și a malului mării, — că la bine și la rău, numitele țări să fie împreună...

MIRCEA *(încet, grav)*: ...că una sînt! *(Lui Aliman.)* Să se adauge că această înțelegere pentru moștenii noștri este poruncă! *(Cei doi moștenitori se îmbrățișează; tresărire vizibilă de invidie la Vlad... Merdea se apropie de Doamna Mara, îi șoptește ceva, precipitat; ea se clatină, duce mîna la gură, să nu țipe; se strecoară afară. Mircea, lui Alexandru.)* N-ai încă părul alb și ți se spune „cel Bun”. Ești, într-adevăr?

ALEXANDRU *(zîmbind subțire)*: Atît cit este nevoie.

(Încercînd să-și ogoiască bătăile inimii, Doamna Mara apare pe terasă, în razele lunii. O mogîldeață în zdrențe i se aruncă la picioare.)

KONDILAS: Mai bine mi s-ar lipi limba de gîtlej, decît să fiu nevoit...

MARA: Vorbește, pentru Dumnezeu! Ce s-a întîmplat?

KONDILAS *(încurcat și ambiguu)*: Stăpînul meu, de Hristos iubitorul și, în mod sigur, de Satana sfătuitul

Manuel, Bazelu al Romanilor... a chemat pe Mehmed, din hăurile Asiei... împotriva Sultanului Musa... I-a dat și oaste...

MARA : De ce ? De ce ?

KONDILAS : Musa începuse să devină prea puternic.

MARA : Cerule !

KONDILAS : Oștile celor doi frați s-au înfruntat la Sofia. Beglerbegii lui Musa, bine plătiți dinainte... sînt cel mai în măsură s-o știu... I-au părăsit. Nefericitul Musa fu prins și spînzurat ca un ciine...

MARA (*tipind înăbușit, deoarece din sala tronului se aud strigăte de bucurie și cîntece*) : Și Teodora ? Fiica mea ? (*Kondilas face un semn. Merdea aduce o mोगildeață învelită într-un ceador negru, rupt, pătat.*) Îngerul mamei, fără noroc...

TEODORA (*cu o voce moartă*) : Nu vă cunosc. Sînt Teodora, Iudavendigir-Validé ! Să stați în genunchi... în genunchi... în genunchi...

ROXANA (*apărînd ca o umbră, o ia de mînă*) : Vîno... vîno, jertfito... (*Teodora tresare, se aruncă la pieptul ei* — nu al mamei sale — *plîngînd amar.*) Vîno... spre liniște, spre ultiare...

KONDILAS : Vă implor să vă consolați. (*Pauză, insinuant.*) Dacă Prințul Mircea dă cu ochii de mine... — spre a mă feri cît de cît port aceste toale păduchioase de călugăr slavon — ...viața mea nu mai plătește o ceapă degerată. Căci soarta mea e să răs-pund pentru crimele altora.

MARA : Atunci pleacă. Ai făcut destul rău.

KONDILAS (*deodată rece, precis*) : Nu. Doamnă, nu voi pleca. Dimpotrivă, voi rămîne aici, multă vreme. Ascuns.

MARA : Și cine o să te ascundă. Sevastocratul ?

KONDILAS : Măria-Voastră.

MARA (*rizînd cu răutate*) : De ce aș face-o ?

KONDILAS (*grav*) : Pentru că Sultanul Mehmed Celbul se arată a fi un al doilea Bayezid. Poftii lui de cucerire i se adaugă, sporind-o nebunește, pofta de răzbunare. Mircea a jucat o carte și a pierdut. Prințul Mihail, fiul Tău, trebuie să domnească.

(*Intunecare.*)

Noapte. În sala tronului, Mircea veghează. Coroana e pe un gheridon în fața lui, sclipînd în raza unei luminări care, vînturală de curent, face să joace pe pereți umbre prelungi, amenințătoare. Zorile le vor înprăștia în momentul cînd acțiunea se va muta în această parte a scenei.

Undeva — foarte jos — sugerîndu-ni-se că ne aflăm în fundul sufocant al unei gropnițe („oublette”), în jurul unei măsuțe grosolane pe care de asemenea arde o luminare, sufocată de aerul greu, strînși unul într-altul, sînt adunați : Mihail, cu care s-a petrecut o totală transformare : e nesigur, ferindu-și mereu privirile ; își șterge tot timpul cu o năframă palmele asudate, își roade unghiile ; Kondilas, în rasa veche de călugăr ; Dom Gerolamo, la fel ; Izzedin-Bey, într-un suman de șiac, căciulă flocoată de oaie ; Merdea, singurul îmbrăcat conform cinului său — cu prea multe inele pe degete ; părul 1-a albit și e în contrast cu fața, devenită mai oacheșă. Toți sînt asudați leocă, răgușiți de atîta șoaptă intensă.

MIHAIL (*penibil*) : Eu... nu știu ce să zic... Mi-e greu să hotărăsc. Dacă tatăl meu ar afla că în spatele lui... Mă cutremur.

GEROLAMO (*onctuos, persuasiv*) : Prințul Mircea, ca toți bătrîni, nu poate înțelege schimbările. De aceea purtăm cu Alteța-Voastră Serenissimă, aceste tratative.

KONDILAS : Nespus de primejdioase și pentru noi...

GEROLAMO : Cu un prinț tînăr, a cărui suplă inteligență...

MIHAIL (*cu un aer nătîng*) : Da, da, mulțumesc...

GEROLAMO : ...trebuie să înțeleagă că ambiția e foarte dăunătoare pentru țările mici.

KONDILAS : Sultanul Mehmed a făcut propuneri serioase de pace regilor Ungariei și Poloniei...

MIHAIL (*neînțelegînd*) : Bine, dar noi avem tratate de alianță cu aceste țări!

KONDILAS (*cu răbdare*) : Veți domni în curînd, singuri...

GEROLAMO : Cit mai curînd, sperăm...

KONDILAS : Nu strică să știți că tratatele, de obicei, sînt niște petice de piele de vițel, mai bine sau mai rău tăbăcită...

GEROLAMO (*nemulțumit de acest cî-nisni*) : Alteța-Voastră Serenissimă e un principe prea creștin ca să oblige două mari țări creștine să se angajeze într-un război nesigur și neavantașos, acum, cînd s-a ivit un „modus vivendi“...

KONDILAS : Nu puneți niciodată țările mari în situația de a fi silit să-și calce cuvîntul. Nu v-ar ierta-o niciodată.

MIHAIL : Eu... cu nu înțeleg... Dar ce cîștigă... Constantinopolul...

KONDILAS (*cu insultătoare bunăvoință*) : Nu-i purtați grija... Mehmed Celebi e aliatul nostru. Ne datorează tronul. Îi plătim tribut substanțial. Dacă la toate acestea se va adăuga și înlătu-

- rarea amenințării pe care o prezintă pentru Sultan Prințul Mircea...
- GEROLAMO (*văzînd totala buimăceală de pe chipul lui Mihail*): Popoarele din Balcani privesc spre tatăl vostru ca spre un mîntuitor de sub „Jugul” otoman, în loc să se resemneze creștinește și să înțeleagă că turcii ne-au fost trimiși de Atotputernicul drept pedeapsă pentru păcatele noastre.
- MIHAIL (*frământîndu-se, exprîmîndu-se cu mare greutate*): Așa e... aveți dreptate... Așa cred și simt eu însumi... Dar...
- GEROLAMO, KONDILAS: Dar...
- MIHAIL (*cu ochi plecați*): Cît timp trăiește tata...
- MERDEA (*cu tot locul strîmt, se îngheștie și-i cade în genunchi, acoperîndu-i mîinile cu sărutări*): Luceafărul nostru tinăr! Fie-ți milă, îndură-te de noi... Abia am început să ne căpătuim rosturile... să ne bucurăm de ce-am agonisit... și iar la războaie? Iar să ne dăm foc singuri?
- MIHAIL (*cu monotonă insistență*): Cît timp trăiește tata...
- MERDEA: Sint paharnicul lui...
- GEROLAMO (*gest de oroare*): Nu, nu... (*Dogmatic.*) Uciderea unui tiran prin otrăvirea hranei sau băuturii sale e un păcat de moarte, întrucît fiecare om trebuie să mînce și să bea. În schimb, așezarea unui ac otrăvit... (*și un ac lung, verzui, lucește o clipă în mîna sa*) pe scaunul său nu poate fi păcat, deoarece nimeni nu-l silește să se așeze pe acel scaun. O face singur, conform liberului său arbitru...
- KONDILAS (*plin de admirație*): O, luminoasă dialectică!
- IZZEDIN (*care părea că doarme*): Să vă fie rușine, porcilor! Cu sabia, cu sulița, în luptă, da!oricînd, dar...
- KONDILAS: Izzedin-Bey, pe voi, otomenii, subtilitatea nu vă caracterizează. (*Trist.*) De aceea veți cucerii lumea.
- MIHAIL: Nu știu ce să zic... nu știu... (*Pauză, apoi apăsât.*) Deși...
- GEROLAMO: *Dominus laudetur!* (*Gropnița se confundă în întuneric. În sala tronului, o lumină cenușie, lumina zorzilor timpurii. Pe vârful picioarelor intră Logofătul Aliman.*)
- ALIMAN: Ai petrecut toată noaptea aici. Nu te-ai odihnit, Măria-Ta.
- MIRCEA: M-am odihnit, Alimane, gîndind. Așteaptă mulți?
- ALIMAN: Sfinția-Sa părintele Nicodim s-a întors de la Sinodul de la Konstanz...
- (*Dus de mîna, apare Nicodim.*)
- NICODIM: Regele și Împăratul Sigismund de Luxemburg vă trimite...
- MIRCEA (*scurt*): Îi simt mulțumitor. Ei, Nicodime, s-au înțeles cele două bisserlici de Apus, între ele mai întii și apoi cu cea de Răsărit?
- NICODIM: După ce s-au afurisit și s-au excomunicat zilnic, nescotîndu-se unii pe alții din simoniai, sodomiți și apostafi, s-au împăcat în jurul rugului unui predicator din Boemia, Jan Hus. Împăratul Sigismund însuși l-a incredințat că poate veni la Sinod să-și apere părerile, dar mai apoi s-a uitat cuvîntul...
- MIRCEA: Și care erau cele părerii?
- NICODIM: Că Papa de la Roma n-are dreptul de a porunci tuturor neamurilor... dar că fiecare neam are dreptul să se roage în limba lui și să trăiască după legea lui...
- MIRCEA: Zici că l-au ars pe rug... Dar aceste gînduri?
- NICODIM: M-au dus și pe mine la locul ispășirii... l-am auzit pașii și am înțeles că nu se teme... Și cînd l-au legat de stîlp, o femeie bătrînă, sărmană și cocirjată, a adus și ea un vraf de vreascuri... „*Sancta simplicitas*” a zis învățatul și am simțit că zîmbea... „Sfîntă sărăcie cu duhul”. Flăcările s-au înălțat trosînd și nuncenicul a strigat cu glas mare: „*Prawda vîtedzi!*”, adevărul va învinge!
- MIRCEA: Cînd?
- NICODIM: Cînd va voi Cel de Sus.
- MIRCEA (*amenințător*): Nicodime! Nu te-am făcut stareț la Cozia ca să-mi spui ce-mi știu spune și ceilalți popii... Bine, bine, nu te întuneca, glumesc... Șezi alături... (*Lui Aliman.*) Altu!
- ALIMAN: Hai, mă! (*Intră Ciungul.*) În genunchi!
- MIRCEA: Logofete, de ce nu-l înfățișezi?
- ALIMAN (*înșelîndu-se, se scuză*): Măria-Ta... Așteaptă de cîteva zile și n-am putut să-l gonesc...
- MIRCEA: Și dacă așteaptă, n-are nume și rang? (*Ciungului.*) Rostește-ți-le.
- CIUNGUL: Mă cheamă Ioachim. Am luptat la Dîrstor și la Rovine și la Nicopole și-n alte locuri mai năinsemnate, fără număr...
- MIRCEA (*apropiat, familiar*): Ce mai faci, Ioachime? Copiii? Cîți?
- CIUNGUL: Pîn' la urmă s-or adunat doisprezece. Trei or murit de mîci. Bolile. Trei, de hangerul dușmanului. Am rămas cu șase. Zdraveni. (*Pauză.*) Încep să apun... De aceea am venit.
- MIRCEA: Ioachim, putere să-ți dau anii înapoi n-am...
- CIUNGUL: Nu-ți cer, Doamne, și nice nu știu dacă mi-ar mai trebui. Da' dreptate poți face?
- MIRCEA: Încerc... (*Oficial.*) Care ți-î dosada, oșteranule Ioachim?
- CIUNGUL: Apoi, iacătă: cît am stat în

războaiele Măria-Tale, mulțimea o fost nevoită să ceară bucate de la un boier... Multe guri mioi, Neajutorate, dar flămînde. Pentru bucate, boierul vrea să ne ia pămîntul nostru ce l-am deștelenit. Nu are răbdare să aștepte pînă la seceră.

MIRCEA: Cum îl cheamă? (*Ciungul tace; aspru.*) Cum îl cheamă?

CIUNGUL (*ofînd*): Merdea-Paharnic... Noi îi zicem „Merdea-Te-leg”, că pentru orice nimica te pune în obezi... Cel ce s-a ridicat de jos și uită de unde a fost săltat îi mai rău ca boierul vechi, că-i mai nesătul... Și-s cam mulți... (*Ridicînd privirea.*) Să nu vină, Doamne, o vreme, cînd să zică rumănul „fără turc, ori supt turc, tot-una-i”, că atunci se spulberă țara și-i păcat de truda noastră!

MIRCEA (*aspru*): Cunoști porunca mea în legătură cu asemenea purtări?

CIUNGUL: De bună seamă.

MIRCEA: Spune-o!

CIUNGUL (*abia acum își scoate căciula*): „Veri-care s-ar ispiți să umble printre voi dintre boierii Domniei-Mele, să vă ia ceva ori să vă tragă la munci fără plată, oricui să-i dați la cap!”

MIRCEA (*și mai aspru*): Și?

CIUNGUL: Doamne, dacă începem cu unul, vin și ceilalți la rînd... Și mai ai nevoie de ei, că noi sintem încă proști... Sănătate bună...

MIRCEA: Te duci? Nu aștepti să hotărîsc?

CIUNGUL: De ce să te mai țin de la treabă? Știu că ai să-mi faci dreptate... Toți știm... Numai că tare greu se ajunge la Măria-Ta.

MIRCEA (*dînd din cap a regret*): Treburii multe, Ioachime...

CIUNGUL: De aceea nu ne grăbim... (*O clipă, sala rămîne goală. Mai multă lumină. Către cineva care se ascunde în dosul unui stîlp.*) Vino, Vlăde. Ce te ascunzi?

VLAD (*poartă o haină roșie închis, pe-otînd verde. La gît îi atîrnă Ordinul Dragonului: o cruce dublă cu un bățaur răsturnat*): De ce nu mă iubești?

MIRCEA (*după o lungă pauză, încet*): E o întrebare pe care un bărbat n-o pune niciodată...

VLAD (*desfăcîndu-și tunica la plept, arată un semn vechi făcut cu fierul roșu*): Semnul! (*Scoțîndu-și cu greu de pe deget un inel cu pecete marc. I-l întinde. Mircea îl ia și-l va juca în palmă pînă la sfîrșitul scenei.*) Inelul!

MIRCEA: Și ce vrei să-mi spui cu acesta?

VLAD (*disperat*): Că sint fiul tău!

MIRCEA (*straniu de liniștit*): Nu-i nici o taină. Ai crescut la Curte. Ai fost cinstit ca atare.

VLAD: Dar Măria-Ta nu mi-a arătat-o niciodată...

MIRCEA: Ți-am apărut copilăria... Altfel, s-ar fi găsit boieri să te ațîțe împotriva fratelui tău, Mihail, viitorul Domn. Și pe el împotriva ta...

VLAD (*fierbînd*): Mihail? Mihail?... Vrei să-ți spun eu cine e Mihail?

MIRCEA: Vreau.

VLAD (*o clipă în care crede că va spune ce are pe suflet, apoi, cu un efort chinuitor, se stăpînește, gîfînd*): Mihail... este... fiul tău... credincios... (*Țipăt.*) Dar și eu sint!

MIRCEA: Cudați sint tinerii de azi... Ii vezi bărbați, cît malul... și ei tot copii au rămas. Despică stejarul cu sabia și tinjese să-i mîngîie pe păr... Ce bine-i că este așa!... Ba! Te-am iubit și te iubesc, Vlăde, dar dragostea de tată se cade să fie zgîrcită, ca feciorul să crească bărbat și nu un fătă-lău... Erai cît un boț cînd te-am pus prima oară pe cal și-mi tremura inima, cum nu mi-a tremurat la Rovine! Calul te-a bușit și tu n-ai scos nici un țipăt! Atunci mi-a venit să te iau în brațe, să mă învîrt cu tine și să strig de să audă tot natul: „Ia uită-ți-vă ce fecior am eu!”

VLAD: Mi-ai spus: „neisprăvitule”!

MIRCEA: La turnirul de mai an, la Tîrgoviște, cînd te-ai măsurat cu nemțelăul acela cît un stog de paie...

VLAD: Karl Ritter von Klagenfurt...

MIRCEA: Îmi venea să închid ochii, și ca să nu-i închid m-am întors spre Vornicul Dragomir și i-am spus: „Nu-i strică o învățătură de minte, că e prea încrezut!” Într-acea clipă a bufnit în pămînt fierăria străinului... (*ride mîndru*) he, he, he... (*Brusc, aspru.*) Am auzit că ai ibovnică!

VLAD (*fisticic, joacă de pe un picior pe altul*): Tătuță...

MIRCEA: Îmi pare bine, bărbate... Mă simt și eu prin tine iarăși tînăr și năvalnic... Copile, copile... Ești rodul singurei iubiri ce am avut... Cum poți fi atît de prost să crezi că nu-mi ești drag, feciorul tatii?

VLAD: Măria Ta! N-o să-ți fie rușine cu mine! Am să...

MIRCEA: Știu, fătul meu... Ai să întorci lumea pe dos. Du-te, întoarce-o! (*Văzînd că nu se mișcă.*) Ce mai vrei?

VLAD: Inelul. Semnul că sint al tău.

MIRCEA (*întînzîndu-i spada*): Atunci, ia asta... (*Vlad o primește în genunchi, îi sărută garda; pleacă.*) Vlăde!

VLAD (*întorcîndu-se, vede fața brusc împietrită a lui Mircea*): Măria-Ta?!

MIRCEA: Ce voiești să-mi spui în legătură cu Mihail?

VLAD (*parcă smulgîndu-și cite un dinte*): Nimic. Era să vorbească zavistia din mine... (*Iese repede.*)

NICODIM : Iartă-mă că stric bucuria ce ți-a făcut acest fecior al Măriei-Tale. Am o veste rea. Am așteptat să suie soarele de-o suliță. Când e lumină și căldură, omul rabdă mai bine... La Konstanz l-am văzut pe Neagotă.

MIRCEA : Cum l-ai văzut ?

NICODIM : I-am auzit glasul și l-am recunoscut. Apoi mi s-a dat de știre că Împăratul Sigismund l-a primit într-o lungă întrevedere. Ce-au pus la cale n-am putut afla. Au fost numai ei doi.

MIRCEA : Ne va spune Majestatea-Sa... (Luind un sul de pergament, de care atîrnă o pecete cit un blid.) Regele Ungariei și Împăratul Germaniei ne înștiințează că dorește să ne vadă țara...

Sala tronului se luminează feeric. Pereții sînt împodobiiți cu scuturi de paradă; baniere lungi, multicolore, atîrnă din tavan. Boierii se înștrute. De afară se aud clopotele și uralele mulțimii. Apoi răsună o versiune medievală („avant la lettre”) a imnului scris mult mai tîrziu de Haydn: „Gott erhalte unser Kaiser“... Urmat de cavaleri — sînt aceiași de la Nicopole, dar bătrîni, albiți, pleșuvi, abia tirîndu-și armurile grele — intră Sigismund, înveșmîntat măreț. Barba lungă și părul rărit (își ascunde calviția cu o diademă subțire de aur, ca Julius Caesar) sînt negre-corb. Mircea îi iese în întîmpinare.

MIRCEA (cu același ton ca la prima lor întîlnire) : Mă bucur să vă primesc, Sire, în țara strămoșilor mei...

SIGISMUND : Ha, ha... Neschimbat, neschimbat...

MIRCEA : La fel mi se pare și Majestatea-Voastră. Neschimbată.

SIGISMUND : Da, așa e. Mi-am vopsit barba. Dacă scumpii mei supuși și-ar da seama că am îmbătrînit, ar fi în stare să pornească lupta pentru succesiune. Și mă tem că ar începe-o prin otrăvirea mea...

(Strigăte de protest în suită. De undeva apare Dom Gerolamo și, imediat, se așază aproape de Sigismund.)

MIRCEA : Cit va sta la noi, Majestatea-Voastră o să mînînce ce mînînc eu : brînză și caș de la oi, miere de la stupi, păstrăvi proaspeți și vînat ce-l vom săgeta împreună și se va frige sub ochii noștri în poieni înalte, lingă izvoare reci...

SIGISMUND : Cit ești de fericit...

MIRCEA : Așa e. Foarte fericit. Turcul e iarăși la Dunăre.

SIGISMUND (ridică ochii în tavan. Oftează excedat. Ca și cum ar fi fost

un semn, toți se retrag, lipindu-se de pereți, lăsîndu-l într-un fel de izolare pe cel doi suverani, astfel încît discuța va avea un aer intim, ca la gura sobei. Dom Gerolamo, cu fața pe jumătate acoperită de glugă, rămîne lingă Sigismund, ca un alter ego) : Aveți o țară ca-n povești, bunul, vechiul și neînduplecatul meu prieten... Ape limpezi, pămînt roditor, păduri necuprinse, dealuri domoale, munți semeți... (Subliniind.) Piscuri și vîi, vîi și piscuri... Hm, hm...

GEROLAMO : Majestatea-Sa vrea să sugereze că din vale lucrurile se vîd într-un fel, iar de pe culmi înalte, într-altul...

MIRCEA : Nu vă osteniți, *padre*. Am înțeles : ne lăsați iarăși singuri, cu soarta noastră.

SIGISMUND (repede) : Mă bucur că Al-teța-Voastră Serenissimă ne ușurează povara, scutindu-ne de nesfîrșite arzumtări mai mult sau mai puțin convingătoare. Privind lumea cu triste înțelepciune ce ne-o dă vîrsta și experiența, am ajuns la concluzia că infidelii otomani sînt un rău necesar.

GEROLAMO (suav) : *Malum necessare*. SIGISMUND : Cum am ține sub coroana imperială popoare ale căror țeluri se bat cap în cap, dacă nu le-ar lega Biserica Romană, cu rigoarea ei dogmatică și amenințarea permanentă a unui dușman implacabil ?

GEROLAMO : Cită încredere vă acordă Majestatea-Sa vorbindu-vă atît de deschis !

MIRCEA : Și eu îi acord aceeași încredere, țînîndu-mi gîndurile pentru mine.

SIGISMUND (s-a obișnuit să nu mai audă ceea ce nu-i convine) : Scrutînd viitorul, am ajuns să vedem și să înțelegem că imperiul sultanilor se va destrăma de la sine, dinlăuntru său.

MIRCEA : O știu și eu, Majestate. Tot ceea ce este clădit pe asuprire nu poate dura... Dar pînă atunci ? Nouă nu ne e totuna dacă, în ceasul cînd această alcătuire împotriva firii se va prăbûsi, noi vom fi turci sau vom fi rămas noi înșine.

SIGISMUND : Da, da... E un punct de vedere. Admirăm hotărîrea cu care vă apărați neatîrnarea.

MIRCEA : Această admirație ne îmbărbătează. Dar și mai mult ne îmbărbătează conștiința că nu putem face altfel. Nu ne-ar ierta-o neamul !

SIGISMUND (vag iritat) : Neamul, neamul ! Sînt multe neamuri, Al-teță, și în ultima vreme se răspîndește erozia că fiecare are dreptul să facă ce vrea ! Să se smulgă de sub autoritatea sacră a imperiilor, care, singurel asigură

ordinea lumii! ? Ce s-a simțita dacă noi, cei cărora Atotputernicul ne-a pus în mină sceptrul puterii, am lăsa, dintr-o vlnovată slăbiciune, pe fiecare să facă ce crede el că e spre binele lui ?

MIRCEA : Țările ar începe să se înțeleagă între ele.

SIGISMUND (tot mai nervos) : „Neam“ ! „Țară“ ! Vorbe, Alteță... (Bonom.) Iartă-mă pe mine : născut în Luxemburg, rege maghiar, împărat german, duce dalmat, voievod croat... care e țara mea ? (Confidențial, dar intens.) Puterea !

MIRCEA (simplu) : Iar puterea mea e țara.

SIGISMUND (pierzându-și dintr-o dată răbdarea) : Crezi ? El, află atunci, Mircea-Voievod, că te trădează cei pe care-i crezi cei mai apropiați !

GEROLAMO (în panică) : Sacratissimă Majestate !

SIGISMUND (revenindu-și, glacial) : Am avut un roditor schimb de vederi. Nu credeți că e timpul să petrecem, în meritată destindere ?

(Se întind mese, la care toți se așază, imbulzindu-se, Coruri se înalță, asurzitoare. Cu gesturi hieratice, Mircea și Sigismund ridică unul spre celălalt mari cupe de aur. Brusc, parcă retezată, gălăgia încetează. Intunecare, apoi imediat sala pustie. Pe mese, cupe răsturnate, resturile festinului. Mircea, singur, obosit, ginditor, privește... Pași. Se întoarce.)

MARA : E tirziu.

MIRCEA : E foarte devreme, pentru cel pedepsit să vadă.

MARA : Sint treizeci de ani de când am venit în țara asta. M-am străduit să-i arăt dragoste și înțelegere... chiar când n-am simțit-o întotdeauna... Dar datorita mi-am făcut-o, așa cum ne-a fost înțelegerea. (Cu imens orgoliu.) Vreau să-l văd pe acela care zice altfel !

MIRCEA : Fă dar așa după cum îți-e voia...

MARA (mirată foarte) : Dar... nu știi ce vreau să spun...

MIRCEA : Ba știu. Vrei să pleci...

MARA (ușurată) : Cât de ușor se înțelege omul cu tine în ultima vreme ! (Volumbilă.) Sint atâția ani de când nu mi-am văzut moșiile strămoșești... Zala... Kesztel... Tolmay... (Sub privirea lui placidă, elanul îi scade treptat.) Am obosit... Mi-ajunge... Tronul acesta veșnic amenințat... și oamenii aceștia necăjiți, a căror veselie n-o înțeleg... Primejdiile care nu se mai isprăvesc... mereu aceleași... În acești treizeci de ani, nu mi-ai dat măcar o zi...

MIRCEA : Nici mie.

MARA (izbucind) : Nu mai vreau să mă tem ! Vreau să-mi trăiesc ultimii ani în liniște !

MIRCEA : Când pleci ?

MARA (cu un neașteptat nod în gât) : Odată cu cortegiul împăratului Sigismund.

MIRCEA : Du-te cu bine, Mara.

MARA (îi face o reverență, se retrage ; deodată se repede în brațele lui) : Iartă-mă ! Iartă-mă !

MIRCEA (mângiind-o pe frunte) : Nu e nevoie de așa ceva între noi doi.

MARA : Te-am mîntit ! Nu pot pleca fără să-ți spun !

MIRCEA (mereu blînd, detașat) : Lasă... Mai bine nu !

MARA : Scoasă din minți de încăpățînarea ta de a ține piept lumii întregi, l-am împins pe fiul nostru Mihail să uneltească împotriva-ți ! El e tînăr, m-am gîndit, are viața înainte, măcar el să trăiască liniștit, împăcîndu-se cu soarta...

MIRCEA : De ce mi-ai spus ?

MARA (după o pauză) : Nu știu. N-am putut altfel. (Îi cade în genunchi.) Mircea ! Pedepsește-mă pe mine, iartă-l pe Mihail.

MIRCEA (de gheață) : Aștept cu nerăbdare vești, Doamnă, despre felul cum a decurs călătoria și în ce stare v-ați regăsit moșiile de la Balaton. (Ea iese. Cu o voce tunătoare.) Vlade ! Străji ! la mine !

VLAD (se lungește cu sabia în mînă) : Poruncă, tată !

MIRCEA : În gropnița de sub turnul cel mare, niște vicleni uneltesc împotriva noastră. Aduceți-i vii ! (Oștenii izbesc cu halebardele în podea, apoi ies. Întră Nicodim.)

NICODIM : Doamne, lasă-mă să-ți fiu alături în acest ceas neplăcut.

MIRCEA : Să nu te apoui să-mi propovăduiești mila...

NICODIM (cu o voce răsunătoare) : Nu ! Fii al miniei ! Fii al răzbunării !

(Sint aduși Mihail, Kondilas, Izzedin, Merdea și Neagotă. Acesta e îmbrăcat după moda Apusului ; și-a lăsat barbă lungă, ca Sigismund, și-și maschează în același fel chelia.)

MERDEA (azvîrlindu-se la picioarele lui Mircea) : Dinadins m-am amestecat cu ei, să îți pot da pe mînă, stăpîne ce ca soarele lucești în inima mea !

MIRCEA (nu-l bagă în seamă, ca pe o nevietaie) : Sevastocratule Kondilas...

KONDILAS (cu un zîmbet amar) : Să pare că am ajuns la capătul drumului...

MIRCEA : Ești slobod. Du-te... du-te...

KONDILAS (rămîne un timp cu zîmbetul impietrit pe buze, apoi își ascunde fata în palme. Umerii i se zguduie cu

un plîns jără lacrimi): Doamne, o viață de om am mințit, am înșelat, mi-am schimbat pielea ca șarpele... Nu pentru mine... și nici pentru vreun folos al meu mi-am tăvălit numele prin gunoaie... (cu ochi lucind în lacrimi) ci pentru mîntuirea, măcar cu o zi mai mult, a orașului lui Constantin... a minunilor și comorilor dintr-un insul... a înțelepciunii sale triste... a aceluia echilibru secret moștenit de la vechea artă a Elladei... A avut vreun rost? Doamne, a avut vreun rost?

MIRCEA: Nu putem ști acum... Fiecare om și fiecare țară poartă în sine și moartea și durata și reînvierea... (În timp ce Kondilas se retrage suspinînd, se întoarce spre Neagotă.) Din ce venin al singelui nostru ai ieșit tu?

NEAGOTĂ (cu disperată obrăznicie): Te previn că tot ce am făcut este cu încuviințarea Regelui-Împărat Sigismund, așa că nu care cumva...

MIRCEA: Știu. Prietenul meu Sigismund mi-a spus... Vino mai aproape, (Neagotă se codește; Vlad îl împinge cu trața spadei între umeri.) Uită-te în ochii mei... (Neagotă încearcă, dar nu poate suporta strălucirea lor de moarte. Smucindu-l de barbă, cu glas răsunător.) Uită-te în ochii țării! (Neagotă scoate un țipăt sugrumat, își duce convulsiv mîinile la piept; se prăbușește.)

VLAD (întorcîndu-l cu piciorul): A crăpat inima în el...

MIRCEA: N-avea ce să-i crape... Merdeo! Fă-mă să rid, ca în copilărie!

MERDEA (prăbușindu-se în genunchi): Cu ascuns-gînd-credincios m-am vîrit între ei, ca să ți-i pot da pe talger. Măria-Ta, tu, cel mai vestit dintre săminteni...

MIRCEA: Merdeo, ți-am spus să mă faci să rid, nu să mă îngreșez.

MERDEA: Nu te lua după împrejurări părelnice, stăpîne milostiv!

MIRCEA: De ce?... (Foarte grav.) Merdeo, dacă ești în stare să răspunzi sincer, scapi. Încearcă! De ce?

MERDEA: M-a zăpăcit bizantinul...

MIRCEA: De ce?

MERDEA: Cînd am văzut că însuși fiul Măriei-Tale...

MIRCEA: De ce?

MERDEA: Mi-a dat bani turcul...

MIRCEA: De ce?

MERDEA: Pentru că sînt țigan!

MIRCEA (după o pauză, nespun de trist): Merdeo... dacă arunci trădarea și mîrșăvia pe seama neamului tău, nu meriți să trăiești... Trageți-l în apăoc! (Străjile îl duc, el urlă.) Aud că ești moldora de galbeni, Izzedin-Bey...

IZZEDIN (salută orientat): Înainte de-a mă da morții, îngăduie-mi să uit po-

runcile Coranului și să beau o cupă de vin. Una mare.

MIRCEA (umple două cupe dintr-un chiup de aur, Ciocnește cu Izzedin): Sînt gata să mă întîlnesc cu Mehmed Sultan. Cînd vrea el, unde vrea el. Spune-i că sînt volnic să ne învoim pe următoarele temeieri: țara se va cîrmui și pe mai departe după legile ei. Domnitorul va avea dreptul să bată război și să facă pace, dreptul de judecată asupra supușilor săi... dar niciodată, NICIODATĂ! Împărăția nu va avea drept să înstrăineze nici o fărîmă din pămîntul țării!

IZZEDIN (rizînd): Măria-Ta vorbește ca un învingător.

MIRCEA: M-ați învins vreodată?

IZZEDIN: O, înțeleptule Emirdjî, Mehmed n-a uitat bătălia de la Rovine, deși era un copil cînd tatăl său, Bayezid, l-a dus cu sine acolo. Uneori și azi se trezește noaptea în sudorii reci și zbiară... Dar avem o oaste de zece ori mai numeroasă decît a ta și mîndria Padișahului e mai puternică decît amintirile din copilărie... Trebuie... trebuie... în fața lumii, și de ochii lunii, un semn al supunerii... (văzînd cum Mircea se încruntă, repede) al învoielii...

MIRCEA: Cunoaștem obiceiurile timpului. Vom avea grijă să trimitem Porții, în fiecare an, trei mii de paștri roșii ai țării, noi nouți — să nu-și murdărească degetele Sultanul cînd i-o număra... Patruzeci de șoimi de vîntoare și patruzeci de lepe... Iar ca dovadă a încrederii noastre, un vlăstar din Casa Domnească va veni la Adrianopol...

IZZEDIN: Măria-Ta, m-am îmbătat, dar aș mai bea...

MIRCEA (vocea îi devine gravă): Să-i mai spui Sultanului — și el să spună urmașilor săi, să-și ia gîndul că pot face din țara asta pașalic. (Cu o mare simplitate.) Cît va mai sufla un singur om pe aceste meleaguri, asta nu va fi...

IZZEDIN: Știu... Eu știu... Dar oare cei de după noi?

MIRCEA (oftînd ca înaintea unei trude): Dacă va trebui, o să-î învățăm și pe dinșii... (După ce Izzedin a ieșit, se întoarce — teribil — spre Mihail. Vlad face o mișcare cu sabia.) Și acum...

MIHAIL (o uluitoare schimbare se petrece în toată ființa lui. Molicțunea, nesiguranța, nesinceritatea cad de pe el ca o haină străind. E iarăși tinărul frumos, vioi, scăpărător): O, tată, la cumplită caznă m-ai supus! N-aș fi crezut că e atît de greu să te prefaci... (Vlad scapă sabia din mînă. Nicodim rîde înfundat.)

MIRCEA : Și asta face parte... încă!... din blestemul puterii... Vlade!

VLAD (cu un elan sincer) : Iartă, Măria-Ta și frate, că m-am îndoit. (Se îmbrățișează.)

MIRCEA : Alături să stați, pină la moarte. Trăim în țară mică, n-avem drept să ne dușmănim între noi, să nu fim un gând și-o faptă... (Ii ia pe după umeri pe amândoi.) Mihaile, Mihaile... te-ai cam moleșit în gropnița aceea, „uneltind împotriva mea”. (Cu un glas ca în tinerețe.) La oastea de la Dunăre, fiule! În mlaștini, printre țințari, lipitori și akingii porniți după pradă! (Mihaile îi sărută mâna și se retrage.) Iar tu, Vlade, care deocamdată gîndești numai cu sabia, strînge-ți-o în brațe pe Alina lui Dragomir-Vornicul și gătește-te de drum. Veți sta printre dușmani. Învață să-l pătrunzi, să le cunoști țărîa și slăbiciunea. Că nu se știe niciodată!

(Vlad îi sărută mâna, iese.)

NICODIM : Și-acum, slobozește, Doamne, pre robul tău... (Dă să îngenuncheze, Mircea nu-l lasă, îl strînge la plept.)

Foarte scurtă întunecare, apoi scena capătă înfățișarea de la începutul piesei: luna și raza ei uriașă, tăioasă, de ațintit.

MIRCEA : Am iscălit înțelegerile. Apusenii le spun „Capitulationes” adică înșiruire de paragrafuri. Turzii,

„Ahidname”. Sultanul era și mulțumit, dar și tare ros pe dinăuntru. Am auzit că după ce ne-am despărțit l-ar fi tăiat pe Izzedin-Bey, să-și ușureze flerea. (Pauză.) Iată-mă, ca la începuturi, stele veșnice care luți reci deasupra-mi și la fel veți luci și deasupra urmașilor la care mă gîndesc acum, în clipa despărțirii... Nu e domnitor, dar nu e nici om cu adevărat, acela ce nu vede mai departe de scurta viață ce i-a fost dată și nu vrea să lase un semn în urma lui, căci veșnicia e trecere fără de sfîrșit. Uneori — rareori, întrucît am avut domnie lungă, dar timpul mi-a fost drămut —, îmi plăcea să-mi închipui cum veți arăta voi, cei de după mine, cei de azi. Grea întrebare! (Simplu.) Dar, dacă zbaterea mea n-a fost în van și dacă sîngele pe care l-au vărsat înaintașii voștri, cei mulți și fără nume, n-a curs în zadar, atunci tot limba pe care am vorbit-o eu o vorbiți și voi. Și tot cu fruntea sus stați în împresurarea încercărilor, așa cum se cade omului care nu așteaptă nimic decît de la sine însuși, de la truda lui în necurmata bătălie cu viața... Iar dacă în gîndurile și în înțelegerea voastră plutește încredzătoare pasărea viitorului, atunci cunoașteți, nu se poate altfel, că IO, MIRCEA VOIEVOD, am fost, în vremea mea, ce am putut să fiu, dar că voi veți fi CEEA CE VEȚI VREA SĂ FIȚI!

S F Î R Ș I T

Presa teatrală acum o sută de ani—iulie 1887

În miez de vară, la 2 iulie, ziarul **Telegraful** scrie în „cărcevea” (case-tă): „În toate seriile, de la orele 8, cînd răcoarea începe să se lase peste zăduful căldurilor zilnice ale lui iulie, omul care caută o distracțiune nu o poate găsi nicăieri mai ieftină și mai plăcută ca în această grădină”. E vorba de grădina Dacia, de la hanul Manuc. Afîșul se schimbă des. Trupa de operete și vodeviluri A. L. Bobescu ne-o prezintă pe Frosa Sarandy, în comedia Chi-

brituri a actorului V. Alexandrescu (tatăl lui Sică!) ● La Călmănești, „selectul băilor” privește o reprezentație teatrală în care se produce Mircea Dimitriad, poet și actor, fratele Aristizzei Romanescu. ● „Artistul Ionescu a fost bine ca totdeauna” — notează laconic **Unirea** din 31 iulie. E celebrul cupletist I. D. Ionescu, cel de la „Junion”, jucînd „în reprezentație” pînă la toamnă, cînd își va face trupă. Va mai juca preț de un deceniu și va fi înmormîntat prin subscripție publică... ● În **Națiunea** din 22 iulie, se scrie cu tristețe: „Ne pare rău că, cu toată osteneala ce-și dă d-nul și d-na Nottara împreună cu trupa ce au format la grădina **Orfeu**, nu sînt încu-rajați defel”. Trupa mai

numără pe Maria Vasilescu, Iancu Petrescu, I. Jianu, Maria Ciucurescu, Alexandrina Alexandrescu, supranumită „Duduia”, excelenta mamă-soacră din localizările lui Paul Gustty. ● **Zadarnic** încearcă N. Hagiescu să infioare publicul cu „marea dramă militară” **Doi sergenți**. Lumea vrea muzică. ● Prin coloanele ziarului **Unirea** (30 iulie), se anunță la **Dacia** (nu știm distribuția) „comedia-dramă în cinci acte” **Lipitorile** de d-nii V. Alexandri și M. Mîllo. E cunoscuta piesă a lui **Alexandri Lipitorile satorilor**, cu titlul ajustat pentru necesitățile grădini bucureștene. Bine că **Barbul** e la băi, în străinătate...

I. N.